

kehitys utveckling

SYYSKUU 3.2017

SUOJELTAVA SÄÄLTÄ

Kahvi ei kestä ilmastonmuutoksen
kärjistämiä äärisäitä. 125 miljoonan ihmisen
toimeentulo on vaarassa, kun puolet kahvin
viljelypinta-alasta uhkaa kadota.

4 MAAILMAN MAKASIINI

11 PÄÄKIRJOITUS

12 AFRIKKA: MEGAKAUPUNGIT NOUSEVAT

Afrikan kaupunkilaisväestö yli kolminkertaistuu 40 vuodessa. Kenian Nairobi laajenee megakaupungiksi, mutta eniten kasvavat pienet, alle puolen miljoonan asukkaan kaupungit.

17 ILMASTONMUUTOS HAASTAA KAUPUNKISUUNNITTELUN

Kehityksmaissa ilmastonmuutos ei ole vain ympäristö-ongelma, kirjoittaa professori Anja Nygren.

18 MYANMAR: KAHVIA HUUMEPELLOILTA

Shanin osavaltio tunnetaan oopiumiunikoistaan. Voisiko pelloilla kasvattaa huumeiden sijaan kahvia suomalaiseen makuun?

22 LÄMPENEVÄ ILMASTO UHKAA KAHVISATOJA

24 KUKA HUOLEHTISI PAKOLAISISTA?

Valtaosa maailman pakolaisista elää köyhissä maissa. Taakka on raskas, mutta vauraat valtiot eivät pääse sopimukseen sen jakamisesta.

28 KAMBODJA: SOCKER FRÅN STULEN MARK

Småbrukare tvingas avstå från sitt leverbröd när storföretagen tar över mark för sockerrörsproduktion. Erövringarna görs med de kambodjanska makthavarnas goda minne.

32 ETIOPIA: YLÖS KORKEUKSIIN

Addis Abeban skeittipuisto on avoin kaikille joka päivä. Valtaosa skeittajista on poikia ja nuoria miehiä, kuten muuallakin maailmassa.

40 VASTUUSSA MUISTA

Taloustieteilijä Sanna Sandström työskentelee unelma-ammattissaan Maailman ruokaohjelmassa WFP:ssä.

44 PINNALLA

Afrikassa järjestetään enemmän vaaleja kuin koskaan, mutta samat miehet pysyvät vallassa.

48 VAPAALLA

Yhden miehen kotistudio Ugandan Kampalassa on tuottanut muutamassa vuodessa lähes 50 toimintaelokuva.

52 SUOMI TEKEE

53 SUOMI TUKEE

54 TULIAISET

Klaus Korhonen oppi, miten valtioita kannattaa houkutella asekauppasopimukseen.

55 SARJAKUVA

Etiopian ensimmäinen skeittipuisto valmistui vapaaehtoisvoimin Addis Abebaan keväällä 2016. Enää pääkaupungin nuorten ei tarvitse skeitata ja harjoitella temppujaan liikenteen seassa kaduilla ja teillä.

KUVA FRANCIS KOKOROKO

KANNEN KUVA LK/AFP/OLEKSANDR RUPETA

KUVALIISA TAKALA

Taloustieteilijä **Susanna Sandström** työskentelee YK:n alaisessa Maailman ruokaohjelmassa WFP:ssä. Se toimittaa vuosittain ruoka-apua yli 80 miljoonalle ihmiselle yli 80 maassa. Sandström selvittää, millaista apua kussakin tilanteessa pitäisi antaa, jotta se olisi mahdollisimman tehokasta.

S. 40

Brexit kutistaa EU:n kehitysapua

Vielä ei tiedetä, miten Britannian ero Euroopan unionista vaikuttaa kehityspolitiikkaan ja -yhteistyöhön.

BRITANNIAN ERO Euroopan unionista eli brexit uhkaa lohkaista arviolta 10–14 prosenttia unionin kehitysyhteistyöbudjetista. Ero vaikuttaa suuresti myös EU:n kehityspolitiikkaan ja -yhteistyöhön.

Kukaan ei tosin vielä tiedä, miten. Kehitysyhteistyöhön liittyvät kysymykset ovat osa muita eroneuvotteluja.

”Mitään virallista tietoa kehitysyhteistyön muutoksista ei ole tällä hetkellä saatavilla, koska neuvottelut ovat vasta alkuvaiheessa”, kertoo tarkastaja **Johanna Rasimus** ulkoministeriöstä.

Britannia on rahassa mitattuna maailman toiseksi suurin kehitysavun antajavaltio Yhdysvaltojen jälkeen. Maan lakiin on kirjattu velvollisuus jakaa 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysapuna, joten sen määrä tuskin tulevaisuudessa laskee.

Rahoituskanavat sen sijaan muuttuvat, mistä on jo viitteitä.

Britannia on esimerkiksi päättänyt perustaa suurlähetystön useisiin Länsi-Afrikan maihin. Se viittaa haluun vahvistaa kahdenvälisiä suhteita Afrikan maiden kanssa. Aiemmin yhteydenpito on hoitunut EU:n kautta.

Brexitin jälkeen Britannia joutunee myös neuvottelemaan kaikki kauppasopimuksensa uusiksi.

”Voi olla, että Britannia käyttää kehitysapuaan vauhdittamaan kahdenkeskisiä kauppaneuvotteluja Afrikan maiden kanssa”, Rasimus arvioi.

RANSKAN VALTA KASVAA

Tähän asti EU:n suurimmat lahjoittajamaat ovat olleet Britannia, Ranska ja Saksa.

Britannia ja Ranska ovat korostaneet erityisesti entisten siirtomaidensa asemaa:

Ranska Länsi-Afrikkaa ja Britannia Itä-Afrikkaa. Jatkossa Ranskan valta EU:n kehityspoliittisissa neuvotteluissa lisääntyy.

Brexit vaikuttaa myös Suomen asemaan EU:n kehityspolitiikassa.

Suomi on kuulunut samanmielisten ryhmään Britannian, Saksan, Alankomaiden ja muiden Pohjoismaiden kanssa. Maiden linja kehityspolitiikassa on ollut arvoliberaalimpi kuin osalla Itä- ja Etelä-Euroopan maista. Tämä on näkynyt muiden muassa neuvotteluissa Suomelle tärkeistä kysymyksistä, kuten naisten asemasta ja seksuaali- ja lisääntymisterveydestä.

”On Suomen kannalta sääli, että merkittävä samanmielinen maa poistuu neuvotteluista”, Johanna Rasimus toteaa.

Britannia on myös uudistanut EU:n kehityspolitiikan käytäntöjä. Se on esimerkiksi vaatinut EU:n kehitysyhteistyöltä aiempaa tarkempaa tuloksellisuutta, tehokkuutta ja väärinkäytösten valvontaa, kertoo tarkastaja **Silja Pasanen** ulkoministeriöstä.

”On tärkeää, että työn kehittäminen jatkuu myös eron jälkeen.”

KAKSI TIETÄ

Euroopan parlamentti arvioi viime kesänä brexitin mahdollisia vaikutuksia EU:n kehityspolitiikkaan.

Toimintamalleja on kaksi: EU voi korvata Britannian jättämän aukon ja ryhtyä entistä merkittävämmäksi globaaliksi toimijaksi kehityspolitiikassa.

EU voi myös keskittyä lähialueidensa ongelmiin, jolloin sen asema heikkenee.

”Valitettavasti ilman brexitiäkin näyttää siltä, että EU keskittyy yhä enemmän muutoliikettä tuottaviin lähialueisiin, kuten Pohjois-Afrikkaan”, Silja Pasanen sanoo.

Nykyisessä poliittisessa ilmapiirissä jäsenmaat eivät ole halukkaita kasvattamaan kehitysyhteistyövarojaan ja korvaamaan siten Britannian osuutta. Se tarkoittaa, että EU:n on leikattava kehitysyhteistyöstään.

Johanna Rasimus pelkää, että työtä vähennetään sieltä, missä EU:lla ei ole turvallisuus- tai kauppapoliittista mielenkiintoa.

”Toivoisin, että apua leikattaisiin keskituloisilta mailta, ei kaikkein köyhimmiltä.”

MINTTU-MAARIA PARTANEN

EU auttaa kehitysyhteistyövaroin muun muassa Sambiaa kehittämään kaivostoiminnan läpinäkyvyyttä, valvontaa ja verotusta. Kaivostoiminta vastaa noin kuutta prosenttia Sambian bruttokansantulosta.

VILLE PALONEN

Ilmastomuutos vaikeuttaa riisinviljelyä Vietnamin.

WILL BRANTINGHAM/IPS

VIETNAM

ILMASTOÄLYÄ MAATALOUTEEN

ÄÄRISÄÄT tuhosivat viime vuonna Vietnamin 700 000 hehtaaria riisi- ja muita viljelmiä. Riisintuotanto laski 800 000 tonnilla, ja yli miljoonan ihmisen ruokaturva vaarantui.

Vietnam etsii kuumeisesti keinoja sopeuttaa maatalous ilmastomuutokseen. Maan keskiosissa riisinviljelyä on korvattu hedelmäpuilla ja viiniköynnöksillä, jotka pärjäävät vähemmällä vedellä kuin riisi. Ne myös tuovat tuloja tiloille.

Sään salliessa on mahdollista palata riisinviljelyyn.

Vuoristoissa alueilla viljelijät ovat alkaneet suosia peltometsäviljelyä, jossa viljakasvien rinnalle on istutettu hedelmä- ja muita puita. Se lisää ansioita ja parantaa ekosysteemejä.

Katkaravunkasvatus rannikon mangroven metsissä kattaa jo yli 180 000 hehtaaria. Ravuista saadaan tuloa, ja mangrovet suojelevat rannikkoa myrskyiltä. (IPS)

EU ON MAAILMAN SUURIN KEHITYSAVUN ANTAJA

- ♦ Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden maksama virallinen kehitysapu eli ODA vastaa yli puolta koko maailman kehitysavusta. EU on jäsenmaineen maailman suurin kehitysavun antaja.
- ♦ Rahassa mitattuna Britannia on Yhdysvaltojen jälkeen maailman toiseksi suurin kehitysavun antajavaltio, väkilukuun suhteutettuna suurin. Vuonna 2015 se antoi kehitysapua lähes 16 miljardia euroa.
- ♦ EU:n kehitysapubudjetin suurimmat rahoittajat ovat Saksa, Ranska ja Britannia. Vuonna 2016 Suomen osuus EU:n kehitysavusta oli noin 200 miljoonaa euroa.

MANIPADMA JENA/IPS

Intian Odishan osavaltiossa asuvan dongria kondh -heimon naiset esiintyvät kyläjuhlassa.

ALKUPERÄISKANSAT

Oikeudet viipyvät

YK:N JULISTUS alkuperäiskansojen oikeuksista täyttää tänä syksynä kymmenen vuotta, mutta sen toteutus viipyy.

Alkuperäiskansoihin kuuluvia ihmisiä on yli 370 miljoonaa yli 70 maassa. He muodostavat maapallon väestöstä viisi prosenttia mutta maailman köyhistä 15 prosenttia.

Alkuperäiskansojen kieliä on tuhansia, mutta niitä kuolee noin 25 joka vuosi. (IPS)

TERVEYS

Imetys on älykäs sijoitus

YK:N lastenjärjestön Unicefin ja Maa- ilman terveysjärjestön WHO:n kam- panja muistuttaa, että imetys on äly- käs sijoitus. Köyhiä ja keskituloisia maita kannustetaan sijoittamaan neljä euroa vastasyntyntä kohti imetystä kannustaviin toimiin, kuten neuvon- taan sairaaloissa.

Imetys suojelee lapsia ripulin ja keuhkokuumeen kaltaisilta tappajilta. Heistä kasvaa tervettä ja älykästä työvoimaa, sillä rintaruokinta voi ko- hottaa lapsen älykkyydosamäärää kolmella pisteellä. (IPS)

AFRIKKA

RIESAA KANANKOIVISTA

SUURI eteläafrikkalainen maatalous- yritys Rossagro kasvattaa miljoonia ka- noja 40 kanalassaan. Yhtiön johtaja **Luc Smalle** on huolissaan kiihtyneestä kilpailusta, kun Afrikkaan tuodaan yhä enemmän kanankoipia Euroopasta ja Yhdysvalloista.

Kananliha suuntasi Afrikkaan vuonna 2014, kun Venäjä kielsi sen tuonnin osana pakotenokittelua lännen kanssa.

"Suurin osa vauraasta maailmasta syö valkeaa kananlihaa eli rintapaloja ja dumpppaa koivet ja reidet Afrikkaan", Smalle valittaa.

Hänen mukaansa tuotantokustan- nukset ovat Afrikassa korkeammat kuin kilpailijoilla, sillä suurin osa afrikkalai- sista kanankasvattajista on velkaa pan- kille. He ovat huonommassa asemassa kuin eurooppalaiset ja amerikkalaiset tuottajat, jotka saavat valtiolta maata- loustukia, Smalle uskoo. (IPS)

INTIA Digiä perhesuunnitteluun

INTIA parantaa digitaalisia yhteyksiään ja sähköistä hallintoaan. Terveysministeri **Chandra Kumar Mishran** mukaan se auttaa myös kohentamaan kansalaisten seksuaali- ja lisääntymisterveyttä.

Intiassa on sata miljoonaa ehkäisyä käyttävää naista, mutta tarjonta ei tavoita kaikkia tarvitsevia. Tavoite on tarjota ehkäisy vielä 48 miljoonalle naiselle.

"Digitalisoimme koko toimitusketjun", Mishra lupaa. (IPS)

Seksuaali- ja lisääntymisterveys- palvelut siirtyvät älypuhelimiin Intiassa.

STELLA PAUL/IPS

SUSAN KINZI/IPS

TASA-ARVO

NAISTEN KYVYT ALIKÄYTÖSSÄ

JOS KAIKKI maailman naiset toimisivat täysipainoisesti talouden virallisella sekto- rilla, se toisi yli 10 000 miljardin euron lisätuotot vuodessa, laskee yhdysvaltai- nen konsulttiyhtiö McKinsey.

Opiskelijoita Ugandan Namaingossa.

Naiset ovat vahvasti ali- edustettuja tutkimus- ja kehi- tystyössä. Maailmanlaajuises- ti heidän osuutensa on 29 pro- senttia, Yhdysvalloissa jopa alle 25 prosenttia.

Jos työntekijät Afrikan maissa koulutettaisiin omaehtoiseen ajatteluun,

maanosa voisi korvata kehitysavun kaupalla, uskoo tohtori **Unoma Okorafor**, joka on perustanut Working to Advance African Women -säätiön Nigeriaan.

Hänen mukaansa sukupuolten tasa- arvo on välttämätön edellytys köyhyyden voittamiselle ja Afrikan kehitykselle.

"Teknologia voimaannuttaa naisia, jotka työskentelevät nyt maataloudessa tai kotona." (IPS)

JINTY JACKSON/IPS

Neljä viidestä mosambikilai- sesta valmistaa ruokansa puu- hiilellä, vaikka sen polttaminen altistaa heidät terveyshaitoille.

ENERGIA

AVOTULI SAIRASTUTTAA

YLI KOLME MILJARDIA ihmistä valmistaa yhä ruokansa tulella tai hellalla, jossa poltetaan pääasiassa puuta, puuhiiltä tai karjanlantaa. Sisäilmaongelmat tappa- vatkin yli neljä miljoonaa ihmistä vuodessa ja sairastuttavat kymmeniä miljoo- nia, raportoi Maailman terveysjärjestö WHO.

YK edellyttää, että kaikki maapallon asukkaat saavat kestävästi tuotettua sähköä vuonna 2030. Nykytahdilla ainakin yksi kymmenestä jää ilman sähköä. Valtaosa heistä asuu Afrikassa. (IPS)

TALOUS

RAHA- LÄHETYKSET KASVOIVAT

SIIRTOLAISTEN köyhiin koti- maihinsa lähettämä rahasum- ma kasvoi 51 prosenttia vuosi- na 2007–2016, vaikka muutto- virrat kasvoivat samaan aikaan vain 28 prosenttia.

Eniten rahaa lähetettiin Yhdysvalloista, Saudi-Arabiasta ja Venäjältä. Suurimpien summien vastaanottajat olivat Kiina, Intia ja Filippiinit.

Silti siirtolaisten tuloista jää keskimäärin 85 prosenttia uuteen isäntämaahan. (IPS)

NIGERIA

Nälkä on aikapommi

PAHENEVA ruokakriisi piinaa Nigerian koillista Bornon osavaltiota. Ruokapulasta kärsivien määrän ennakoitiin kesällä nousevan noin viiteen miljoonaan. Varsinaisen nälänhädän uhreja voi pian olla jopa 50 000, varoittaa YK:n Global Early Warning -raportti.

Epävarmat olot estävät viljelijöiden maatyöt ja pääsyn markkinoille. Vilja hupenee markkinoilta, ja ruoan hinta nousee ihmisten ulottumattomiin. Akuu- tista aliravitsemuksesta kärsi jo kesällä 450 000 lasta.

Nigeriassa toimiva Trooppisen maatalouden kansainvälinen tutkimuskeskus Iita lahjoitti kesällä Bornon osavaltiolle 36 000 kiloa viljakasvien siemeniä turvaamaan uutta satokautta.

Samaan aikaan äärijärjestö Boko Haram on vuoden 2009 jälkeen ajanut kaksi miljoonaa ihmistä kodeistaan. 200 000 on paossa naapurimaissa ja kuolleita yli 20 000.

RUOKA

Liikaa tai liian vähän

JOKA KYMMENES maapallon asukas saa liian vähän ravintoa. Ylensyöneitä on suunnilleen saman verran.

Kroonisesti aliravittuja on maa- ilmassa yli 800 miljoonaa, joista val- taosa asuu Afrikan ja Aasian kehitys- maissa. Teollisuusmaissa heitä on noin 15 miljoonaa.

Lihavia ihmisiä on noin 780 miljoo- naa. Monissa teollisuusmaissa ja eräis- sä kehitysmaissakin joukkoon kuuluu jo neljännos yli 15-vuotiaista. (IPS)

Laosin lapsia.

DONNA KELLY/IPS

AFRIKKA

TOUKKA JATKAA TUHOJAAN

ARMEIJAMADOKSI kutsuttu yö- perhosen toukka on levinnyt Afrikassa jo noin 20 maahan. Ruokakasveille koituneet tuhot ovat eri maissa 2–10 prosentin luokkaa. Se on aivan liikaa ruokakriisistä kärsivässä maanosassa, sanoo YK:n elintarvike- ja maatalous- järjestön FAOn aluekoordinaattori **David Phiri**.

Ensi vuonna armeijamato uhkaa tärvellä 13,5 miljoonaa tonnia maissia. Sopivaa hyönteismyrkkyä ei Phirin mu- kaan ole löytynyt kuumeisesta etsin- nästä huolimatta. (IPS)

Tuntemattomat kuolemat, TUNTEMATTOMAT TAUDIT

Jotta ihmisten terveyttä voidaan hoitaa, on tiedettävä, mihin he kuolevat.

Vuonna 2015 maailmassa kuoli 56 miljoonaa ihmistä. Puolet kuolemista selittyi jollain syyllä, kuten sairaudella tai tapaturmalla, raportoi Maailman terveysjärjestö WHO.

Euroopassa 95 prosentille kuolemista rekisteröitiin virallinen syy, Afrikassa vain viidelle prosentille. Kuolinsyiden rekisteröinti on tarpeellista, jotta valtiot voivat suunnitella terveydenhoitoa ja laatia tehokasta väestö- ja terveyspolitiikkaa, WHO korostaa.

YK:n kestävä kehityksen kolmas tavoite varmistaa terveellisen elämän kaikille ihmisille maailmassa. Kaikkiaan 21 kestävä kehityksen alatavoitetta liittyy terveyden parantamiseen.

WHO:n mukaan kymmenessä tavoitteessa on edistytty merkittävästi vuoden 2000 jälkeen: entistä useampi saa hiv/aids-

lääkitystä, hyttysverkkojen käyttö on lisääntynyt ja äititerveys on parantunut.

Lasten rokotuskattavuus sitä vastoin on pienentynyt.

Huonot elintavat ovat myös levinneet kaikkialle maailmaan. Ihmiset lihovat, polttavat tupakkaa ja juovat alkoholia aikaisempaa enemmän.

Kaupungistuminen lisää liikennekuolemia, ja ilmansaasteet tappavat ihmisiä myös kehitysmaissa.

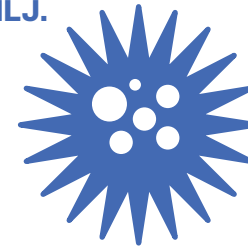
Kehitysmaiden terveydenhoitojärjestelmä on vaikeassa tilanteessa. Yhä edelleen monessa maassa alle viisivuotiaita lapsia kuolee helposti ehkäistävään tartuntatauteihin, kuten ripuliin ja tuhkarokkoon.

Samaan aikaan yleistyvät läntiset elintamosairaudet, kuten diabetes, syövät ja sydän- ja verisuonitaudit. Niiden hoito on vaativaa ja kallista, eikä köyhillä valtioilla ole varaa kustantaa hoitoja.

**IHMISET
LIHOVAT,
POLTTAVAT
TUPAKKAA
JA JUOVAT
ALKOHOLIA
AIKAISEMPAA
ENEMMÄN.**

VUOSI 2015

2,1
MILJ.

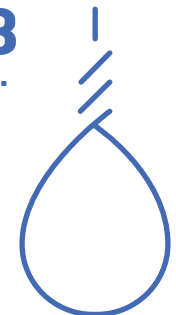

2,1 miljoonaa ihmistä sai hiv-tartunnan. Määrä vähentyi 35 % vuodesta 2000.

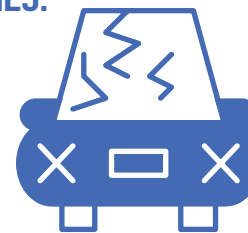

800 000 ihmistä teki itsemurhan. Eniten itsemurhia tehtiin Euroopassa, vähiten Lähi-idässä.

0,8
MILJ.

1,25
MILJ.

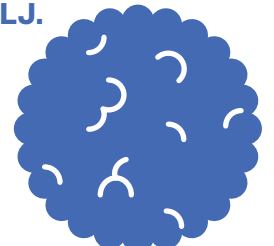

1,25 miljoonaa ihmistä kuoli liikenneonnettomuuksissa. Määrä lisääntyi 13 prosenttia vuosina 2000–2013. Liikenneonnettomuudet ovat 15–29-vuotiaiden yleisin kuolinsyy.

7 miljoonaa ihmistä kuoli sisä- ja ulkoilman saasteisiin. Eniten saasteista kärsitään Itä- ja Kaakkois-Aasiassa.

7
MILJ.

6 %

6 % alle viisivuotiaista lapsista oli ylipainoisia. Afrikassa heidän osuutensa oli 4 %, Euroopassa 13 %.

470 000 ihmistä murhattiin. Eniten ihmisiä murhattiin Pohjois- ja Etelä-Amerikassa, vähiten Itä- ja Kaakkois-Aasiassa.

0,47
MILJ.

HAASTATTELU

TEKSTI TEIJA LAAKSO
KUVA SAMULI SIIRALA

Terveyspalvelut kuntoon

Somalian terveyspalvelut ovat romahtaneet vuosikymmeniä kestäneen sotimisen jäljiltä. Nyt maan hallitus haluaa rakentaa vahvan terveydenhoitojärjestelmän, joka ei tyydy vain reagoimaan konfliktien ja luonnonkatastrofien seurauksiin.

FAWZIYA ABIKAR NUR, aloitit maaliskuussa Somalian terveys- ja sosiaaliministerinä. Mitkä ovat maan polttavimmat terveysongelmat juuri nyt?

”Lasten ja äitien huono terveys. Jos Suomi on maailman paras paikka olla äiti, Somalia on yksi pahimmista. Vauvojen ja äitien kuolleisuus on korkea. Etenkin maaseudulla terveyspalveluita on vaikea saada. Suurin osa äideistä ei käy neuvolassa eikä saa ammattiapua synnytyksessä. Osaavista kätilöistä on pula.

Harvalla naisella on myöskään mahdollisuus käyttää nykyaikaisia ehkäisyvälineitä.

Lisäksi lähes kaikilta naisilta sukuelimet on silvottu. Silpomisen kieltävä laki odottaa toimeenpanoa.

Myös toistuvat hätätilat ovat ongelma. Lähes koko Somalia kärsii kuivuudesta. Aliravitsemuksen seurauksena maassa on puhjennut kolera- ja tuhkarokkoepidemia. Onneksi olemme saaneet tukea kansainvälisiltä avunantajilta ja järjestöiltä, ja kolera on saatu kuriin.”

Somalia on yksi maailman hauraimmista valtioista. Turvallisuustilanne on heikko, ja julkiset palvelut olemattomat. Miten hallitus rakentaa toimivan terveydenhoitojärjestelmän tällaisissa oloissa? ”Viime vuosikymmeninä olemme enimmäkseen reagoineet hätätiloihin. Nyt yritämme rakentaa vahvan terveydenhoitojärjestel-

FAWZIYA ABIKAR NUR

IKÄ: 57

TYÖ: Somalian terveys- ja sosiaaliministeri

URA: Toiminut aiemmin muun muassa Maailman terveysjärjestön WHO:n Somalian toimiston konsulttina

KOULUTUS:

Kansanterveystieteen tohtori Rooman Sapienza-yliopistosta, oikeustieteen ja terveysalan tutkimnot

MUUTA: Syntynyt Jowharissa Etelä-Somaliassa, neljän lapsen äiti

”JOS SUOMI ON MAAILMAN PARAS PAIKKA OLLA ÄITI, SOMALIA ON YKSI PAHIMMISTA.”

män, joka tuottaa palveluita sinne, missä niitä eniten tarvitaan, kuten kapinallisilta vapautetuille alueille.

Haluamme myös säädellä terveyspalveluita nykyistä paremmin. Uusi viranomaisen alkaa myöntää toimilupia terveydenhuollon ammattilaisille ja valvoa alan koulutusta. Nyt terveydenhuollossa työskentelee paljon kouluttamattomia henkilöitä, koska ammattilaiset ovat lähteneet maasta konfliktin seurauksena.”

Suomi tukee ohjelmaa, jossa terveysalalla työskenteleviä Suomen somaleita lähetetään Somaliaan kehittämään maan terveyspalveluita. Mikä on heidän roolinsa? ”Merkittävä, heistä on paljon apua. Osa heistä opettaa yliopistossa, osa työskentelee ministeriössä tai sairaaloissa. Heillä on kokemusta, ja he tuntevat innovatiivisia tapoja tuottaa terveyspalveluita.”

Kirjoittaja on maailma.net-verkkouutispalvelun päätoimittaja.

MINTTU-MAARIA PARTANEN

KIISTA KESKILUOKASTA

JO 500 MILJOONAA afrikkalaista noussut paisuvaan keskiluokkaan! Vain kuusi prosenttia Saharan eteläpuolisen Afrikan väestöstä kuuluu mantereen olemattomaan keskiluokkaan!

Tässä ääripää, joiden välissä keskustellaan Afrikan keskiluokasta, sen koosta ja merkityksestä.

Afrikan kehityspankki julisti vuonna 2012, että 500 miljoonaa afrikkalaista kuuluu keskiluokkaan ja että heidän määränsä kasvaa koko ajan. Pankin mukaan keskiluokkaan kuuluivat kaikki, jotka ansaitsivat vähintään kaksi Yhdysvaltain dollaria päivässä. Se on hieman enemmän kuin Maailmanpankin köyhyysraja.

Mutta voiko keskiluokkaiseksi laskea perhettä, joka juuri ja juuri keikkaa köyhyysrajan yläpuolella? Määritelmää arvosteltiin laajasti.

Kun yhdysvaltalainen Pew-tutkimuslaitos laski, että keskiluokkaan kuuluvat ansaitsevat 10–20 dollaria päivässä, keskiluokan osuus kutistui kuuteen prosenttiin.

Kansainvälistä keskiluokan määritelmää ei ole, joten jokainen laskelma esittää versionsa keskiluokan todellisuudesta.

MONET AFRIKAN valtiot ovat nauttineet jopa viiden prosentin vuotuista talouskasvua. Keskiluokan osuus väestöstä ei ole kuitenkaan lisääntynyt samaa tahtia, vaan sen osuus on pysynyt suhteellisen samana 2010-luvun. Talouskasvu ei ole synnyttänyt tarpeeksi työpaikkoja ja toimeentuloa keskiluokalle eikä yhteiskunnille verotuloja, joita voisi kanavoida julkisiin palveluihin.

Keskiluokkaa pidetään tärkeänä demokratialle. Pohjoismaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa ajatus on, että keskiluokka maksaa veroja ja vaatii vastineeksi julkisia

palveluita. Se edistää poliitikkojen vastuullisuutta ja demokratiaa.

Tutkimusten mukaan tämä ei päde Afrikkaan. Esimerkiksi Etelä-Afrikassa musta keskiluokka ei kannata demokratiaa enemmän kuin muut yhteiskuntaluokat. Afrobarometrin mukaan korkeakoulutetut afrikkalaiset ovat valmiita rajoittamaan vähän koulutettujen äänioikeutta. Kun varallisuus kasvaa, afrikkalainen keskiluokka haluaa ostaa lisää turvallisuutta sekä yksityistä koulutusta ja terveydenhuoltoa.

AFRIKASSA TALOUSKASVU EI OLE SYNNYTTÄNYT TARPEEKSI TYÖPAIKKOJA JA TOIMEENTULOJA KESKILUOKALLE.

VAIKKA KESKILUOKAN koosta ja merkityksestä kiistellään, afrikkalaisten kaupunkien todellisuus muuttuu nopeasti. Ihmiset kerääntyvät kasvaviin kaupunkeihin työn ja toimeentulon perässä.

Kiihkeä kasvu haastaa kaupunkisuunnittelun, kuten reportaasimme Keniasta kertoo. Slummeissa asuvat ihmiset kaipaavat samaa kuin keskiluokkakin: turvallisuutta ja toimivia palveluita.

Parantuva elämänlaatu haastaa kaupunkien terveydenhuollon. Infografiikkamme osoittaa, että kehittyvät maat vastaavat kahdenlaisiin terveysongelmiin. Köyhimpien tuloluokkien lapset kuolevat ehkäistävissä oleviin tauteihin, kuten ripuliin ja malariaan. Samaan aikaan lisääntyvät elintasosairaudet, kuten diabetes sekä sydän- ja verisuonitaudit.

Kuten professori **Anja Nygren** kolumnissaan huomauttaa, eriarvoisuus vaikuttaa myös väestönosien kykyyn vaurautua ilmastonmuutokseen. Keskiluokka voi ostaa suojaa tulvilta ja sään ääri-ilmiöiltä. Köyhät päätyvät asumaan tulvaherkille alueille.

Siksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen vaatii myös yhteiskunnallisia ratkaisuja.

SAMULI SIIRALA

AFRIKKA

MEGA- KAUPUNGIT NOUSEVAT

Afrikan väestö yli kaksinkertaistuu vuoteen 2050 mennessä. Kenian pääkaupunki Nairobi on yksi tulevaisuuden megakaupungeista.

TEKSTI PÄIVI ÄNGESLEVÄ KUVAT PÄIVI ÄNGESLEVÄ JA LK/REUTERS

Huone on hämärä, alle kaksikymmentä neliötä. Sen seinät ovat savea, katto aaltopeltiä, ovi terästä, lattia maata. **Kenneth Alumasa, 44,** viittilöi peremmälle.

Kun silmät tottuivat heikkoon sähkövaloon, näkee sisustetun kodin.

Keittotila on verhon takana, perällä on makuualkovi. On pyyhkeitä kuivumassa ja ämpäreitä kumollaan, niiden vieressä televisio ja kaappi, jonka lasioverssa näkyy pahvisia kortteja Nairobin yliopistosta. Siellä Alumasen vanhin poika opiskeli journalismia, kunnes rahat loppuivat.

Alumasalla on vaimo, kaksi aikuista poikaa ja yksi lapsenlapsi.

Hän elättää perheensä ruokapalvelulla, joka tuottaa parhaimmillaan yli 10 000 Kenian shillinkiä eli 80 euroa kuukaudessa. Se on paljon, sillä joka kolmas kenialainen elää köyhyudessa eli alle 1,60 eurolla päivässä.

”Täytyy yrittää, on pakko.”

Alumasa toivoo, että esikoinen voisi jatkaa opintojaan.

Ilman koulutusta ei voi yltää keskiluokkaan Keniassa, jossa kolme neljästä asukkaasta on alle 30-vuotias ja työpaikoista on huutava pula. Ei ainakaan Kiberasta, yhdestä maailman isoimmasta slummista, joka sijaitsee viiden kilometrin päässä pääkaupungin Nairobin ydinkeskustasta.

Nairobi on Itä-Afrikan talouden ja uuden teknologian kasvukeskus.

Nairobi on yli kymmenen miljoonan asukkaan megakaupunki vuoteen 2050 mennessä.

Etenkin nuoret muuttavat Nairobinkin kaltaisiin suurkaupunkeihin ja päätyvät hallitsemattomasti kasvaviin hökkeli-kyliin, joissa ei välttämättä ole puhdasta vettä, käymälöitä eikä jätehuoltoa.

Joka neljäs kaupunkilainen maailmassa asuu slummissa, joka kolmas vuoteen 2030 mennessä.

Yksin Nairobinkin liepeillä on parisataa hökkelikylää.

Kukaan ei tiedä tarkalleen, paljonko kiberalaisia on. Vuoden 2009 väestölaskennan mukaan 170 000. Epävirallisesti arvioiden 700 000, ehkä jopa miljoona.

KAUPUNGIT KIEHTOVAT

Maailman väestö kasvaa, ja samoin kaupungit. Nyt ihmisiä on lähes 7,6 miljardia, joista yli puolet asuu kau-

pungeissa. Vuonna 2050 ihmisiä on 9,7 miljardia, joista kaksi kolmesta asuu kaupungissa.

Kaupungistumista tapahtuu kaikkialla, tosin eri tavoin.

Eurooppa harmaantuu ja sen asukkaat vetäytyvät pieniin, alle puolen miljoonan asukkaan kaupunkeihin. Pohjois-Amerikassa suosittuja ovat suuret ja keskisuuret kaupungit, joissa on yhdestä kymmeneen miljoonaa asukasta. Aasiassa ja Etelä-Amerikassa syntyy paljon megakaupunkeja, yli kymmenen miljoonan asukkaan keskuksia.

Silti kiinnostavin on Afrikka.

YK:n mukaan Afrikan väestö kasvaa tällä vuosituhanella nopeammin kuin muualla. Nyt joka kuudes maailman ihminen on afrikkalainen, vuonna

2050 joka neljäs.

Neljä kymmenestä afrikkalaisesta asuu nykyisin kaupungissa.

Afrikan kaupunkilaisväestö yli kolminkertaistuu seuraavan 40 vuoden kuluessa. Afrikkaan syntyy kaikenkokoisia kaupunkeja, mutta eniten kasvavat pienet, alle puolen miljoonan asukkaan kaupungit. Esimerkiksi Keniassa vain neljäsosa väestöstä asuu kaupungissa, vuonna 2050 lähes puolet. Tuolloin Nairobi on kasvanut neljän miljoonan asukkaan kaupungista yli kymmenen, ehkä jopa viidentoista miljoonan asukkaan megakaupungiksi.

Afrikkalaiset hakevat kasvukeskusta parempaa elämää, kuten koulutusta ja työtä.

Todellisuus saattaa olla karu.

Catherine Wangui avaa jykävää koti-oveaan Kiberassa.

Kenneth Alumasa vaimonsa Beatricen ja yhdeksänkuuisen lapsenlapsensa kanssa kotinsa edustalla Kiberassa.

Nairobinkin Kibera on yksi maailman suurimmista slummeista.

Väestö kasvaa monessa Afrikan suurkaupungissa nopeammin kuin talous, eikä talouskasvu ole vähentänyt köyhyyttä Afrikassa yhtä nopeasti kuin Aasiassa. Nopea kaupungistuminen tuo ongelmia. Virallisia työpaikkoja on niukasti. Valtaosa niistä syntyy yksityisiin yrityksiin, joita esimerkiksi Suomi tukee kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin kautta.

Asuntojen vuokrat nousevat. Hökkelikylät kasvavat ja laajenevat.

Jopa kuusi kymmenestä nairobi-laisesta asuu Kiberan kaltaisissa hökkelikylissä, joissa turvattomuus on arkipäivää.

TURVALLISUUS MAKSAA

Ulko-ovi kujan päässä on terästä, salvattu järeillä riippulukoilla. Kestää tovin ennen kuin Catherine Wangui, 27, pääsee yhden huoneen kotiinsa Kiberassa lähellä Karanjan aluetta.

Siellä Wangui tuntee olonsa turvallisiksi.

”Pelkäsin entisessä kodissani. Öisin varkaat rikkoivat huteran lukon, veivät tavarat. Makasin peiton alla hiljaa ja kauhuissani, en uskaltanut liikuttaa edes sormiani.”

Wangui on yhdeksänvuotiaan Grace Wanjirun yksinhuoltaja.

Hän kasvattaa tytärtään tiukasti.

KIBERAN KADUILLA VÄKIVALTA, RAISKAUKSET JA RYÖSTÖT OVAT ARKIPÄIVÄÄ.

Kotona on oltava viimeistään kuudelta. Käymälä on nurkan takana, mutta sitä saa käyttää vain valoisaan aikaan, sillä jopa pienten tyttöjen seksuaalinen ahdistelu on yleistä. Kuuden jälkeen äiti ja tytär tekevät tarpeensa pottaan tai muovipussiin, joka heitetään aamulla ulos.

Kiberan kadut ja kujat ovat täynnä roskaa. Niitä lojuu myös Wanguin kodin edustalla.

Wangui ja Wanjiru viettävät iltansa tiiviisti neljän seinän sisällä. Äiti laittaa ruokaa, katsoo televisiota. Tytär käy koulua ja lukee läksyjään. Ulko-ovi on sisältä säpissä.

Wangui pelkää eniten sitä, että tytär kidnapataan.

”Kaappaajat voivat vaatia tytöstä jopa miljoona shillinkiä (reilut 8 000 euroa). Tulee soitto, että jos et maksa, tyttö tapetaan.”

Hän värisee pelkästä ajatuksesta.

Kiberaa pidetään Nairobinkin vaarallisimpana alueena.

Kaduilla huumeet ja viina ovat halpoja. Väkivalta, raiskaukset ja ryöstöt ovat arkipäivää. Teiniraskauksia, hivtartuntoja ja aidsia on paljon. Joka toinen kiberalainen on työtön, mikä johtaa helposti rikollisuuteen, prostituutioon ja pimeisiin töihin.

Turvallisesta kodista saa maksaa, ja siihen Wangui on valmis.

Hän myy kierrätettyjä vaatteita ja tienaa noin 5 000 shillinkiä (40 euroa) kuukaudessa. Vuokra lähes kolminkertaistui, kun hän vaihtoi kotiaan.

Wangui maksaa erikseen vedestä ja sähköstä.

Vain joka viidenteen kotiin Kiberassa tulee sähköä. Jopa viittisenkymmentä hökkeliä saattaa jakaa yhden käymälän. Valtio omistaa maan. Joka kymmenes asukas omistaa asuntonsa, ja monella

heistä on useita asuntoja, joita he vuokraavat usein kiskurihintaan. Se on mahdollista, sillä Nairobista on vaikea löytää kohtuuhintaista asuntoa.

KESKILUOKKA KASVAA

Amara Ridge, ylväs kartano uima-altaineen yläluokalle. *Situ Village*, talo puutarhalla ylemmälle keskiluokalle. *The Alma*, asunto ryhdikkäästä kerrostalosta alemmalle keskiluokalle.

Sijoitusyhtiö Cytonn Investmentsin aulassa Nairobissa voi silmäillä huppeita talomalleja ja pohtia, mihin luokkaan kuuluu.

Cytonn on yksi Itä-Afrikan johtavista kiinteistösijoittajista. Se panostaa toimistoihin ja keskiluokan koteihin, sillä juuri keskiluokka on kasvanut voimakkaasti 2000-luvun alusta. Afrikassa keskiluokalle on useita määritelmiä. Esimerkiksi Kenian kansallisen tilastokeskuksen mukaan keskiluokkaan kuuluu kansalainen, joka ansaitsee 190–970 euroa kuukaudessa.

Cytonnissa keskiluokka on jaettu kahtia. Ylemmässä kuukausitulot ovat 1 200–2 400 euroa, alemmassa 400–1 200 euroa.

Tutkimusanalyytikko **Nancy Murule** Cytonnista kertoo, miten keskiluokka haluaa asua.

Ylin keskiluokka tahtoo 150–250 neliön talon ja maksaa siitä enintään 400 000 euroa. Alin keskiluokka valitsee 50–120 neliötä korkeintaan 120 000 eurolla. Keskiluokan arvot ovat yhtäläiset. Ehdottomasti tärkeintä on turvallisuus. Sitten tulevat mukavuus, samankaltainen naapurusto ja palvelujen, kuten kaupan, koulun ja kuntosalin, läheisyys.

Murule huomauttaa, että keskiluokan elämäntapa on hyvin länsimainen.

Myös yläluokka vaatii turvallisuutta. Se linnoittautuu tarkoin valikoiduille alueille kartanoihin, korkeiden muurien ja valvontakameroiden taakse. Portilla valvovat turvamiehet, ja varakkaiden perheiden lapset kuljetetaan kouluihin autoilla, jopa helikoptereilla.

SLUMMI SIISTIKSI

Turvatonta, ahdasta ja likaista. Silti monet muuttavat Kiberaan. Niin väittää Kenneth Alumasa, joka asui

Kawangwaren slummissa Nairobissa, kunnes sai vuokrattua talon Kiberan Mashimonista.

Alumasa harppoo Kiberan kujilla, väistelee roskia ja jätekasoja.

Hän osoittaa kerrostaloja, joita Kenian valtio rakennuttaa YK:n asuin-yhdyskuntaohjelma UN-Habitatin tuella. Valtio haluaa siistiä holtittomasti leviävää slummiä, tuhota pahimmat hökkelit ja siirtää kiberalaisia asuntoihin, joissa on esimerkiksi käymälä.

Yhden kerrostalon parvekkeelta kuuluu iloinen huudahdus.

Olive Tendwa on huomannut Alumasan, kutsuu hänet uuteen kotiinsa.

”Ensin sain jonotusnumeron. Ensisessä kodissani oli kolme huonetta, josta maksoin tuhannen shillingin (8 euron) vuokraa. Sain yhden huoneen asunnon, ja vuokrani kaksinkertaistui.”

Tendwa, 45, on silti tyytyväinen.

Huoneen hanasta ei vielä tule vettä, mutta käytävällä on käymälä, jonka hän jakaa naapurinsa kanssa. Tendwa selviää vuokrasta, koska ansaitsee työstään kenialaisissa kansalaisjärjestössä 5 000 shillinkiä kuukaudessa.

Osa kiberalaisista kieltäytyy muuttamasta.

Monet sanovat, että maa kuuluu ki-

beralaisille eikä valtiolla ole oikeutta purkaa hökkeleitä. Jotkut haluavat, että valtio korjaisi hökkelit, toisilla ei ole varaa vuokraan.

Alumasa viihtyy Mashimonissa, jonka asukkaat hän tuntee.

Kaupungit ja slummit kasvavat niin kauan, kun on toivoa paremmasta.

Afrikkalaiset vaeltavat maaseudulta kaupunkeihin, koska kuivuus tuhoaa sadon. On myös sotaa, väkivaltaa ja näköalattomuutta. Kaupungeissa he joutuvat selviämään liikenneuuhkista, ilman-saasteista, jätevuorista, turvattomista työsuhteista ja asunnottomuudesta.

Mutta paljon he saavatkin.

Jopa slummeissa on terveydenhuoltoa, ehkäisyvalistusta ja peruskoulutusta. On mahdollisuus perustaa yritys, päästä palkolliseksi ja yltää alempaan keskiluokkaan. Lapsikuolleisuus on maaseutua vähäisempää, elinajanodote korkeampi.

Mutta suurperheen elättäminen on tuntuvasti kalliimpaa, ja siksi syntyvyys laskee. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Lähteitä: YK:n raportit World Population Prospects 2017, World Urbanization Prospects 2014, The World Cities 2016 ja Slum Almanac 2015–2016.

Kerrostalo alemmalle keskiluokalle Nairobissa.

KOLUMNI _

ANJA NYGREN

ILMASTONMUUTOS HAASTAA KAUPUNKISUUNNITTELUN

Kehitysmaiden kaupungeissa ilmastonmuutokseen sopeutuminen ei ole vain ympäristökysymys. On myös ratkottava eriarvoisuuteen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyviä ongelmia.

YLI PUOLET MAAPALLON asukkaista asuu kaupunkimaisissa ympäristöissä. YK:n mukaan heistä kolme neljäsosaa asuu kehitysmaiden kaupungeissa. Tätä nykyä maailman 20 suurkaupungista 15 sijaitsee kehitysmaissa. Monet Aasian ja Afrikan maat kaupungistuvat ennennäkemätöntä vauhtia. Arviolta 90 prosenttia lähitulevaisuuden kaupungistumisesta tapahtuu Aasiassa ja Afrikassa.

Kaupungistuminen on rajuinta monissa Aasian ja Afrikan keskisuurissa kaupungeissa, jotka ovat varautuneet globaaliin ympäristömuutokseen suurkaupunkeja heikommin.

Kaupunkien sopeutuminen ilmastonmuutokseen vaatii kaupunkisuunnittelijoiden, kehitysasiantuntijoiden ja poliittisten päättäjien yhteistyötä paikallisten asukkaiden kanssa.

Kyse on miljoonien ihmisten jokapäiväistä elämää hallitsevista asioista, kuten asuinoloista, puhtaasta juomavedestä, energiasta, jätehuollosta, liikennejärjestelyistä, terveydenhuollosta, turvallisuudesta ja vapaa-ajasta.

MONISSA KAUPUNGEISSA yhteiskunnallinen eriarvoisuus on räikeää. Siksi kaupunkisuunnittelu ja ympäristöhallinta ovat avainasemassa, kun suunnitellaan kaikille tasa-arvoisia kaupunkeja.

Esimerkiksi korkean rikollisuuden kaupungeissa pyöräilykulttuurin tai joukkoliikenteen tukeminen ei onnistu ilman, että samalla parannetaan yhteiskunnallista turvallisuutta.

Vastaavasti terveyspalveluiden kehittäminen vaatii rinnalleen toimivan jätehuollon.

Monilla köyhien asuinalueilla ripuli- ja tartuntataudit ovat yksi merkittävimmistä syistä korkeaan lapsikuolleisuuteen. Ilman puhdasta juomavettä, toimivaa jätehuoltoa ja ilmanlaadun parantamista lapsikuolleisuutta on vaikea vähentää, vaikka lääkaripalvelut olisivat kuinka korkeatasoisia.

KEHITYSMAIDEN KAUPUNKIEN on ratkottava, miten ne varautuvat ilmastonmuutoksen aiheuttamiin säänääri-ilmiöihin ja ympäristökatastrofeihin, kuten tulviin,

maanvyöryihin ja kuivuuteen. Tulvien ja maanvyörymien ehkäisy vaatii tulvavallien ja teknologisten ratkaisujen lisäksi sitä, että tulviin varautuminen on mahdollista kaikille kansalaisille.

Viimeaikaiset kokeilut tehostaa vedenhallintaa tulville alttiissa kaupungeissa ovat osoittaneet, että teknologia, poliittinen vastuullisuus, tiedon jakaminen ja sosiaalinen asiantuntemus auttavat

varautumaan ilmastonmuutokseen.

Esimerkiksi Singapore ja Kiinan isot kaupungit ovat kokeilleet uudenlaista vedenhallintaa, jossa isoja tietoaineistoja jaetaan ympäristöhallinnon lisäksi kansalaisjärjestöjen, yritysten ja yhteiskunnallisten toimijoiden käyttöön.

Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävät tavat hallita ilmastonmuutosta ovat mahdollisia ainoastaan, kun eri yhteiskunnan toimijat ratkovat ongelmia yhdessä.

Kirjoittaja työskentelee kehitysmaatutkimuksen professorina Helsingin yliopistossa.

MYANMAR

Kahvia

HUUME-PELLOILTA

Shanin osavaltio Myanmarissa tunnetaan oopiumiunikoistaan. Voisiko pelloilla kasvattaa huumeiden sijaan kahvia suomalaiseen makuun?

TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN KUVAT HANNA PÄIVÄRINTA, LIISA TAKALA

Ninn Moun kyläpäälikkö U Sai San Lu kannustaa kyläläisiä siirtymään laillisiin viljelykasveihin. Hän toivoo, että kylä tunnetaan jatkossa laatukahvista, ei oopiumiviljelmistä.

HUUMEKAUPPA ON TUOTTOISAA, JOTEN KAHVINVILJELYYN SIIRTYMINEN EI OLE HELPPOA.

Metsähakkuut ovat lisänneet kuivuutta, eroosiota ja maanvyörymiä alueella. Kahvi kaippaa suojakseen puita ja sopivasti kosteutta.

”Nyt istutetut varjopuut ovat kolmen vuoden kuluttua jo kasvaneet. Vettä saamme luonnonpuroista ja metsästä. Uskon, että kymmenessä vuodessa alue on hyvin metsittynt”, U Sai San Lu sanoo.

KOLMEN VUODEN ODOTUS

Tämän vuoden aikana tuhat viljelijää on vaihtanut unikon kahviin 60 kylässä Shanin osavaltiossa. Suomi tukee YK:n huumeiden ja rikollisuuden vastaisen toimiston UNODC:n työtä alueella.

Kahvia viljellään vasta alle 800 hehtaarilla, joka on alle kaksi prosenttia unikon viljelyalasta. Huumekauppa on tuottoisaa, joten kahvinviljelyyn siirtyminen ei ole helppoa. Alueella ei ole aikaisemmin kasvatettu kahvia, joten se vaatii viljelijöiltä uutta osaamista.

67-vuotias Daw Par Nu jäi leskeksi muutama vuosi sitten. Unikonviljely tarjosi perheelle toimeentulon, mutta se ei tullut ilmaiseksi.

”Oopiumiunikon viljely on laitonta, joten tiloille tehdään ratsioita. Sain olla koko ajan varuillani. Nyt kun viljelen kahvia, voin toivottaa kenet tahansa tervetulleeksi tilallemme.”

Ensimmäiset kahvipavut kypsyvät kolmessa vuodessa. Siihen asti viljelijän on selvitettävä taloudellisesti omillaan.

”Aloin viljellä kahvia kolme vuotta sitten. Taimeni ovat ehtineet tuottaa vasta yhden sadon. Yksi tyttäristäni on töissä Thaimaassa, sillä tarvitsemme rahaa. Kun saan kahvista lisää tuloja, hän voisi palata luoksemme”, Daw Par Nu sanoo.

Pöly leijuu ilmassa, kun auto pysähtyy unikkopellon reunaan. Olkihattuinen nainen painaa päänsä kukanvarsien suojaan. Hän ei halua tulla tunnistetuksi.

Myanmarissa viljelijät tietävät, että oopiumiunikoiden viljely on laitonta. Maan keskiosassa sijaitsevassa Shanin osavaltiossa valtaa pitävät kuitenkin hallituksen sijaan aseelliset joukot, jotka suojelevat huumeiden viljelyä. Huumekauppa tarjoaa heille lisätuloja.

Sadonkorjuun jäljiltä pellolla sinnittelee vielä muutama punertava unikonkukka. On helppo kuvitella, kuinka satokaudella pellot puhkeavat huumaavaksi kukkamereksi.

Vain Afganistanissa tuotetaan oopiumia enemmän kuin Myanmarissa, jossa sitä viljellään 55 000 hehtaarilla. Se vastaa yli kaksinkertaisesti Helsingin kaupungin pinta-alaa.

Suurin osa Myanmarin oopiumista salakuljetetaan Kiinan ja Kaakkois-Aasian huumemarkkinoille.

Oopiumin polttaminen ja oopiumista jalostetun heroiinin käyttö ovat ongelmia myös Myanmarissa. Jos Myanmar haluaa eroon oopiumin viljelystä, se on tehtävä Shanin osavaltiossa, jossa kasvaa 90 prosenttia maan oopiumista.

KAHVISTA RATKAISU

Myanmar yrittää ratkaista ongelmaa kahvilla, joka on yksi kehitysmaiden arvokkaimmista vientikasveista.

Unikkopellot ovat muokanneet Shanin maisemaa rajusti. Pellot levittäytyvät paljain pitkin vuorenrinteitä. Auringonpaisteelta varjostavia puita ei näy.

”Unikonviljelyn tieltä on kaadettu paljon puita. Kahvia sen sijaan viljellään yhdessä puiden kanssa”, kertoo Ninn Moun kyläpäälikkö U Sai San Lu.

KAHVINKULUTUS KASVAA

Maailmassa juodaan kahvia enemmän kuin koskaan aiemmin. Myanmaria kiinnostaa erityisesti kahvinkulutuksen kasvu naapurimaassa Kiinassa. Se aikookin suunnata kahvintuotantonsa Aasian kasvaville markkinoille.

Myanmar on uusi toimija kansainvälisillä kahvimarkkinoilla. Vuonna 2015 Vietnam, Brasilia ja Kolumbia tuottivat 59 prosenttia maailman raakakahvista. Kaikkiaan kahvia tuotettiin 70 maassa.

Köyhissä maissa yli sata miljoonaa ihmistä saa elantonsa kahvista. Valtaosa tuottajista on Daw Par Nun tavoin pienviljelijöitä. He ovat kuitenkin hyötynet vain vähän kahvin maailmanmarkkinahinnan noususta.

Heikoiten pärjäävät viljelijät, jotka tuottavat suurille kansainvälisille paahtimoille huonolaatuista peruskahvia, kuten pikakahvissa käytettävää robustalajiketta.

Jotta myanmarilaisten viljelijöiden kannattaisi siirtyä unikosta kahviin, sados on saatava riittävä tulo. Se onnistuu parhaiten laatukahvimarkkinoilla länsimaissa, kuten Suomessa.

Benjamin Andberg (vas.) ja Timothy Sipp maistavat myanmarilaista kahvia. Kahvin maku muuttuu jokaisella kierroksella, kun juoma viilene kuumasta huoneenlämpöiseksi.

MONIMUTKAINEN KAHVI

Paahdetun kahvin tumma tuoksu tulvii vastaan Helsingin vanhan teurastamon alueella. Helsingin kahvipaahtimossa juuttisäkkeihin pakatut kahvierät on pinottu puisille hyllyille ja merkitty tuottajansa mukaan.

”Mitä laadukkaampaa ja pienemmältä alueelta kahvi tulee, sitä arvokkaampaa se on”, sanoo paahtimon omistaja Benjamin Andberg.

Tie laatukahviksi on kuitenkin vaikea. Paahtimeon on tuotu erä myanmarilaista kahvia. On tarkoitus testata, kelpaisiko se suomalaisten laatukahviksi.

Kahvi on monimutkaisin neste, jota ih-

ETIOPIASSA KASVAA ARVIOLTA 10 000 VILLIKAHVILAJIKETTA, JOISTA VAIN 6 000 ON NIMETTY.

minen nauttii, Andberg huomauttaa. Viinissä on noin 600 tuoksuelementtiä, kahvissa yli 800. Arabica-kahvin alalajikkeita on 1 500. Pelkästään kahvin syntysijoilla Etiopiassa kasvaa arviolta 10 000 villikahvilajiketta, joista vain 6 000 on nimetty.

Myanmarilainen kahvi on Catimor-arabicaa. Se on tuotu vihreänä, käsittelemättömänä eränä paahtimeon. Andberg ja tuotantopäällikkö Timothy Sipp ovat kuorineet ja lajitelleet kahvipavut käsin. Sen jälkeen pavut on paahdettu ja jauhettu.

Kahvin laatu arvioidaan kansainvälisellä kymmenportaisella asteikolla. Arvostelukohtia on kymmenen, jotka liittyvät kahvin tuoksuun, makuun ja suutuntumaan.

Kahvin on saatava vähintään 85 pistettä sadasta, jotta Helsingin kahvipaahtimo ottaa sen myytäväkseen. Suomalaisen arkikahvin pistemäärä on noin 70.

KOLMEN KUPIN TESTI

Benjamin Andberg on asetellut 12 kupia pöydälle. Jokaisesta kahvierästä valmistetaan kolme kupillista, joiden pitäisi maistua samalta. Makuerot kerto-

JOKAINEN TUOTANTOVAIHE VAIKUTTAA KAHVIN LAATUUN.

vat kahvin epäpuhtauksista, kuten hyönteisten tuhoamista, yli- tai alipaahtuneista tai epämuodostuneista pavuista.

Myanmarin kahvin rinnalla maistetaan kolmea brasilialaista laatukahvia, jotta makuerot on helpompi havaita.

Andberg ja Timothy Sipp kaatavat sata-asteista vettä vastajauhettun kahvin päälle. Neljän minuutin kuluttua he rikkovat kupin pinnalle nousseen kahvinpurukerroksen. Tuoksu on silloin voimakkaimmillaan.

”Myanmarin kahvissa ei ole vahvaa hajua, mutta toisaalta ei viittauksia epäpuhtauksiin”, Andberg arvioi.

Jokainen tuotantovaihe vaikuttaa kahvin laatuun. On siis tärkeää, miten pavut kuivataan, niiden hedelmä rikotaan ja papuja suojaava limainen pektiinikerros huuhdellaan pois. Ja miten pavut lajitellaan ja käytetään käymistankissa.

Usein pienviljelijät myyvät kahvipavut käsittelemättöminä, jotta saisivat tarvitsemansa rahat heti. Se pienentää heidän tulojaan.

”Haluaisimme ostaa pavut suoraan viljelijöiltä. Silloin he saisivat kaksin- tai kolminkertaisen tulon. Pienenä paahtimona meillä on kuitenkin rajalliset mahdollisuudet ohittaa suuret kaupalliset toimijat”, Andberg sanoo.

On aika maistaa kahvia. Se kuuluu vetää äänekkäästi suuhun. Sipp ja Andberg hörppivät vuorotellen ruokalusikallisen kahvia.

”Maku on pyöreä, pehmeä. Siinä on luumua ja greippiä”, Andberg arvioi.

Yksi kupillisista maistuu kuitenkin erilaiselta. Kahvin jälkimaussa on myös hieman kitkerytystä, petroolia.

Myanmarilaisten kahvipapujen lajittelu ja käsittely eivät täytä vielä laatukahvivaatimuksia. Lopputulos on 80,5

KAHVILLA RAUHAA

- YK:n huumeiden ja rikollisuuden vastainen toimisto UNODC alkoi kitkeä oopiumin viljelyä Myanmarin Shanin osavaltiossa vuonna 2014. Tuolloin se istutti ensimmäiset kahvipensaat ja niitä varjostavat puut. Ensimmäinen kahvisato korjattiin vuonna 2016.
- Viljelijät saavat kahvipensaan taimia 1,5 hehtaarin alueelle. He perustavat osuuskunnan, joka vastaa muun muassa kahvin myymisestä markkinoille.
- Kahvinviljely joudutti osaltaan tulitaukosopimusta Myanmarin hallituksen ja alueen etnisten ryhmien välillä.
- Suomi tukee UNDOCin työtä kolmella miljoonalla eurolla vuosina 2016–2018.

eli liian vähän Helsingin kahvipaahtimon tuotteeksi.

”Mutta olen erittäin yllättynyt. Kahvi on aasialaiseksi kahviksi tasapainoinen ja pehmeä. Siinä on paljon potentiaalia. Viljelijöiden pitää vain saada kahvin käsittely kaupallisesti toimivaksi. Silloin kahvi voisi hyvinkin yltää vaadittavaan 85 pisteeseen.”

Seuraavaksi Suomen tukema hanke vahvistaa myanmarilaisten kahvinviljelijäosuuskuntien taitoa käsitellä kahvipapuja. •

TEKSTI MINTTU-MAARIA PARTANEN GRAFIikka JUHO HIILIVIRTA

Lämpenevä ilmasto uhkaa kahvisatoja

Muutamassa vuosikymmenessä maapallo voi menettää jopa puolet kahvinviljelyyn sopivasta pinta-alasta. Kuivuus on jo vaikuttanut suomalaispaahtimoiden tuottajamaihin.

Jo nyt kuivuus on pienentänyt satoja Brasiliassa ja Kolumbiassa. Maista tuodaan valtaosa suomalaistenkin juomasta kahvista. Yhdysvaltalainen *Climatic Change* -tiedelevhti arvioi, että vuoteen 2050 mennessä ilmaston lämpeneminen ja sademäärien muutokset voivat puolittaa kahvinviljelyyn soveltuvan maa-alan.

Maailmalla viljellystä kahvista 60–70 prosenttia on arabica-kahvia. Se kasvaa parhaiten päiväntasaajan vuorenrinteillä 1 500–2 000 metrin korkeudessa. Kun sää lämpenee, arabicaa on viljeltävä entistä korkeammalla vuoristossa. Se vähentää viljelypinta-alaa merkittävästi.

Arabica on herkempi ilmastomuutoksen seurauksille kuin toiseksi yleisin kahvilajike robusta. Vietnam on maailman suurin robustan tuottaja, mutta myös Intia, Indonesia ja Uganda tuottavat lajiketta. Robusta kestää sekä kasvitautoja että kuumaa säätä arabicaa paremmin. Se on kuitenkin laadultaan heikompi lajike, jota käytetään muun muassa pikakahvissa.

ILMASTONMUUTOS lisää kasvitautoja ja -tuholaisia. Lämpenevän ilmaston seurauksena esimerkiksi kahvipensaita syövä kahvikuoriainen hakeutuu entistä korkeammalle vuoristoon, kun se aiemmin esiintyi vain 1 500 metrin alapuolella.

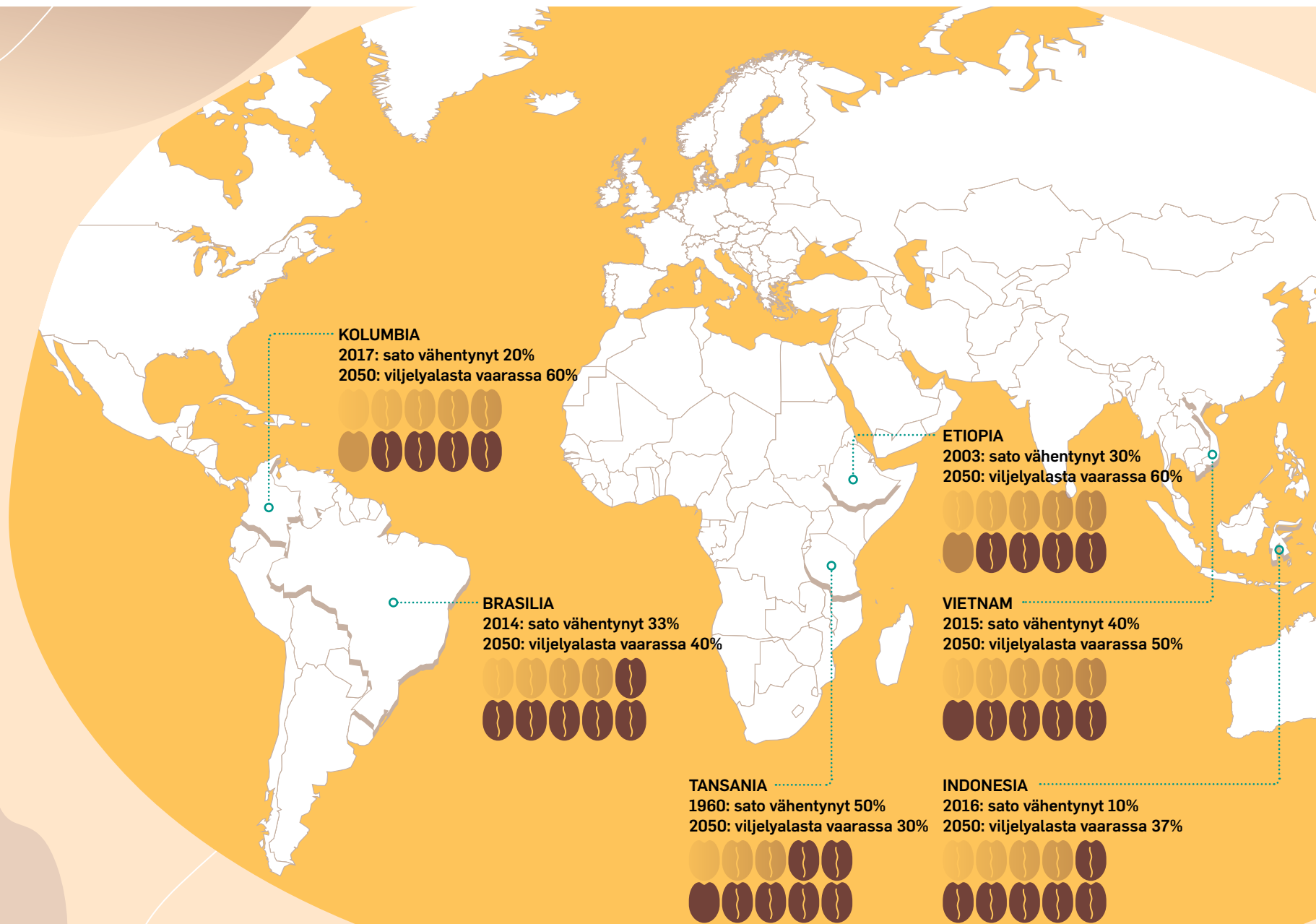
Kahviruoste saa kahvipensaan pudotamaan lehtensä. Tauti ei selviä alle 10 asteen lämpötiloissa, joten vuoristoöiden lämpeneminen edistää taudin leviämistä. Vuodesta 2012 tauti on tuhonnut kahvipensaita erityisesti Keski-Amerikassa.

Keski-Amerikan valtiot etsivät kiivaasti kahviruosteelle vastustuskykyisiä lajikkeita. Uusi kahvipensas alkaa tuottaa satoa kuitenkin vasta kolmen vuoden kuluttua.

Taudinkestävät kahvipavut eivät myöskään ole laadultaan yhtä hyviä kuin vanhat lajikkeet.

Tauteja voidaan torjua kasvi- ja tuholaismyrkyillä, mutta ne vaikuttavat kahvin makuun ja laatuun. Köyhillä pienviljelijöillä ei ole usein myöskään varaa hankkia torjunta-aineita.

KUN SÄÄ LÄMPENEE, ARABICA-LAJIKETTA ON VILJELTÄVÄ ENTISTÄ KORKEAMMALLA VUORISTOSSA.

2,25 MRD
Kahvikupillista päivässä maailmassa

990
Kahvikupillista vuodessa Suomessa

25 MILJ.
kahvinviljelijää

125 MILJ.
ihmistä saa toimeentulonsa kahvista

148 MILJ.
Kahvin vuosituotanto vuosina 2015–2016

LÄHTEITÄ: CLIMATE INSTITUTE, KAHVI- JA PAAHTIMOYHDISTYS, ICO, GUARDIAN, REUTERS

Kuka *huolehtisi* pakolaisista?

Maa­il­mas­sa on enem­män pakolaisia kuin kos­kaan. Silti valtioiden on vaikea sopia siitä, kuka tarjoaisi pakolaisille turvaa ja säälliset elin­olot.

TEKSTI ESA SALMINEN KUVITUS SAMULI SIIRALA

Tällä hetkellä lähes 66 miljoonaa ihmistä on paennut kodistaan. Se on enemmän kuin koskaan aiemmin. Pakolaisista 22,5 miljoonaa on etsinyt turvaa ulkomailta, loput ovat jääneet kotimaahansa.

Eniten ulkomaille on paettu Syyriasta, Afganistanista ja Etelä-Sudanista. Valtaosa pakolaisista on pysähtynyt naapurimaihin, kuten Turkkiin, Libanoniin, Pakistaniin, Iraniin, Ugandaan ja Etiopiaan.

Yhdeksän kymmenestä kansainvälisestä pakolaisesta elää kehittyvissä maissa.

Toistaiseksi pakolaisten lähimaat ovat avanneet heille rajansa ja tarjonneet suojelua. Rikkaat valtiot ovat tukeneet niitä taloudellisesti joko suoraan tai YK:n kautta. Maailmanjärjestössä kansainväliset pakolaiset ovat YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n vastuulla.

Lisääntyvä pakolaisuus muuttaa kuitenkin asetelmaa. Syyrian sota jatkuu, samoin konfliktit Irakissa, Jemenissä ja useissa keskisen Afrikan maissa. Ihmiset pakenevat myös luonnontuhoja, köyhyyttä ja yleistä toivottomuutta.

”Siksi perinteinen vastuunjako, jossa köyhät maat majoittavat ja rikkaat maksavat, ei enää riitä”, sanoo ulkoasiainsihteeri **Noora Rikalainen** ulkoministeriöstä.

YK HALUAA KOTOUTTAA

Syyskuussa 2016 YK:n huippukokouksessa pohdittiin keinoja, joilla vastata lisääntyneeseen pakolaisuuteen. Kokouksen päätteeksi annettiin New Yorkin julistus. Poliittisen sitoumuksen allekirjoitti 190 jäsenvaltiota.

Tarkoitus on, että julistuksen pohjalta luodaan ensi vuonna uusi viitekehys, *Global Compact on Refugees*. Se lisää vastaanottajamaiden rahoitusta sekä parantaa pakolaisten mahdollisuuksia huolehtia omasta toimeentulostaan, siirtyä kolmanteen maahan tai palata turvallisesti kotimaahan.

Ensimmäisessä vaiheessa kehitetään pakolaisten vastaanotto- ja kotouttamispalveluita yhdeksässä maassa. Afrikassa maat ovat Djibouti, Etiopia, Uganda, Tansania ja Kenia, joka vastaa Somalian tilanteesta. Amerikan mantereelta osallistuvat Costa Rica, Guatemala, Honduras ja Meksiko.

AJATUS ON, ETTÄ TULEVAISUUDESSA PAKOLAISLEIREIHIN MAJOITUTAAN VAIN POIKKEUSTILANTEESSA.

Tavoite on nopeuttaa pakolaisten kotoutumista uuteen yhteiskuntaansa. Sitä varten uudistetaan pakolaislainsäädäntöä, tarjotaan lapsille mahdollisuus käydä koulua, myönnetään työlupia ja helpotetaan pitkään maassa olleiden oikeutta hakea kansalaisuutta.

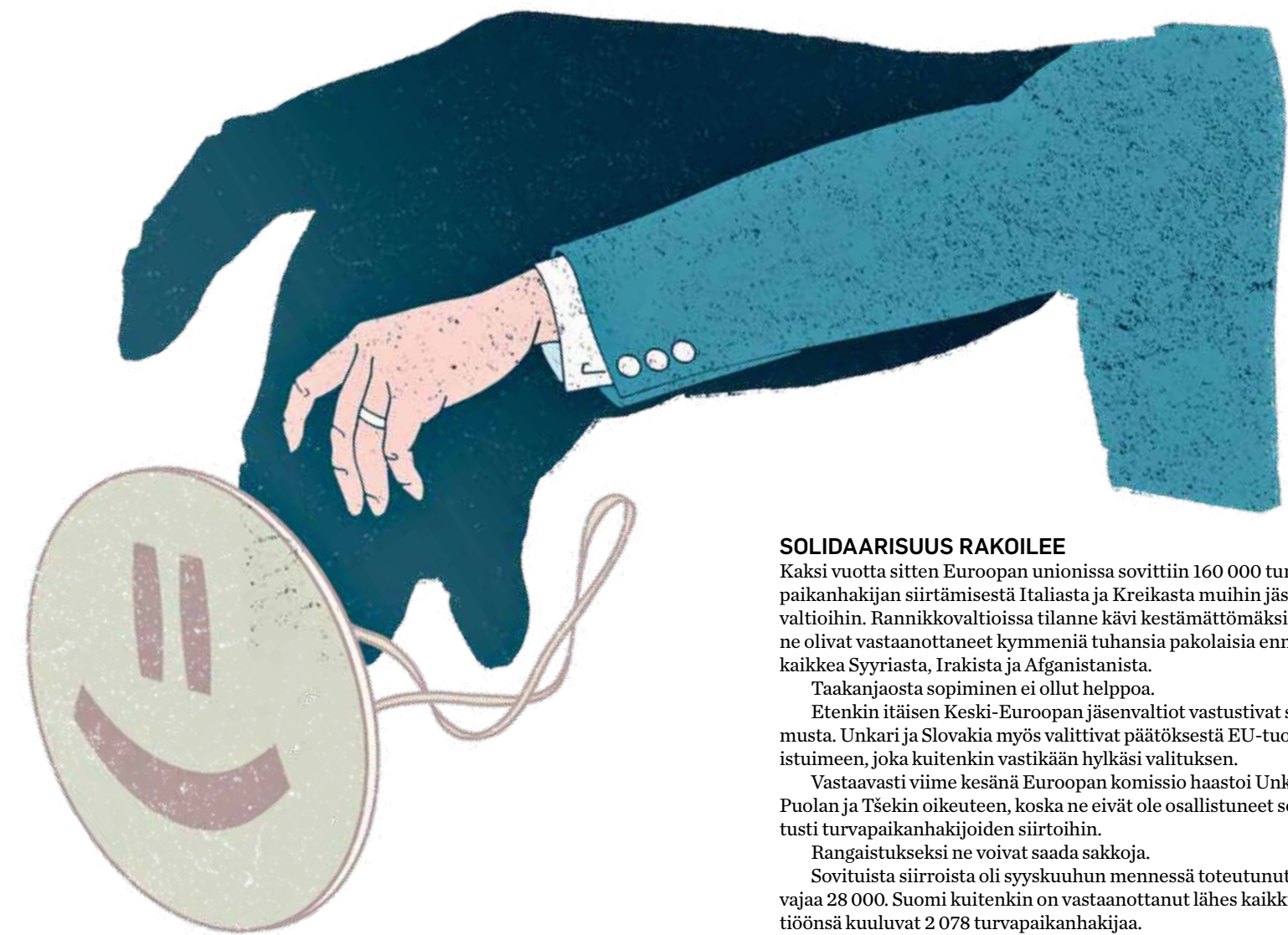
Ajatus on, että tulevaisuudessa pakolaisleireihin majoitutaan vain poikkeustilanteessa.

Kokeiluissa on mukana viranomaisia pakolaisia vastaanottavista maista sekä kansainvälisiä ja alueellisia rahoituslaitoksia, YK- ja kansalaisjärjestöjä ja yrityksiä.

LÖYHÄÄ SITOUTUMISTA

Harvoin YK:n suunnitelmat kuitenkaan toteutuvat toivotulla tavalla. Poliittinen tuki ei muutu käytännön avuksi.

Esimerkiksi viime kesänä UNHCR pyysi 1,7 miljardia euroa lisärahoitusta Ugandaan, jonne on saapunut noin miljoona pakolaista Etelä-Sudanista. Anotusta summasta on tähän mennessä luvattu vajaa 300 miljoonaa euroa.

Ilman lisärahaa UNHCR joutuu selviytymään Ugandassa 460 miljoonan euron vuosibudjetilla.

Myös New Yorkin julistus kohtasi poliittisia vaikeuksia, kertoo pakolaisasiantuntija **Kaisa Väkiparta** Amnestyn Suomen osastosta.

”Lupaavan alun jälkeen tekstiä alettiin vesittää. Esimerkiksi ’kaikki sitoutuvat’ muuttui muotoon ’kaikki pyrkivät sitoutumaan’.”

Sopimista ei helpota se, että neuvotteluprosessiin osallistuvat kaikki YK:n jäsenvaltiot. Osa niistä on eri konfliktien osapuolia.

Lisäksi New Yorkin julistus on poliittinen sitoumus, joka ei velvoita jäsenmaita mihinkään.

”Vain oikeudelliset sitoumukset velvoittavat valtioita luopumaan tietyiltä osin itsemäärämisoikeudestaan ja toimeenpanemaan sopimuskohtia käytäntöön”, sanoo suurlähettiläs **Pekka Hyvönen** ulkoministeriöstä.

”Ilman sopimukseen kirjattuja sanktioita on vain vedottava valtioihin, jotta ne pitäisivät sitoumuksistaan kiinni. Se on haastavaa.”

SOLIDAARISUUS RAKOILEE

Kaksi vuotta sitten Euroopan unionissa sovittiin 160 000 turvapaikanhakijan siirtämisestä Italiasta ja Kreikasta muihin jäsenvaltioihin. Rannikkovaltioissa tilanne kävi kestäättömäksi, kun ne olivat vastaanottaneet kymmeniä tuhansia pakolaisia ennen kaikkea Syyriasta, Irakista ja Afganistanista.

Taakanjaosta sopiminen ei ollut helppoa. Etenkin itäisen Keski-Euroopan jäsenvaltiot vastustivat sopimusta. Unkari ja Slovakia myös valittivat päätöksestä EU-tuomioistuimeen, joka kuitenkin vastikään hylkäsi valituksen.

Vastaavasti viime kesänä Euroopan komissio haastoi Unkarin, Puolan ja Tšekin oikeuteen, koska ne eivät ole osallistuneet sovisti turvapaikanhakijoiden siirtoihin.

Rangaistukseksi ne voivat saada sakkoja. Sovituista siirroista oli syyskuuhun mennessä toteutunut vajaa 28 000. Suomi kuitenkin on vastaanottanut lähes kaikki kiintiönsä kuuluvat 2 078 turvapaikanhakijaa.

Taakanjako on osa EU-maiden keskinäistä solidaarisuutta, josta keskustellaan syksyllä kiivaasti.

”Unionin turvapaikkapolitiikkaa tulisi uudistaa nopeasti, sillä nykyinen järjestelmä ei toimi laajassa maahanmuutossa”, sanoo maahanmuuttojohtaja **Tuomo Kurri** sisäministeriöstä.

Tavoite on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden turvapaikkamenettelyt ja luoda yhtenäinen turvapaikkajärjestelmä.

Kurrin mukaan on myös tehostettava kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden palautuksia ja kehitettävä ulkosuhteita keskeisiin turvapaikanhakijoiden lähtö- ja kauttakulkumaihin.

EUROOPAN KORKEAT MUURIT

Toimittaja **James Traub** pohti vuosi sitten yhdysvaltalaisessa *Foreign Policy* -lehdessä, miksi Euroopassa pelätään pakolaisia. Yksi syistä on, että suuren maahanmuuttajamäärän pelätään voimistavan äärioikeistoa Euroopassa.

Ulkoministeriön Pekka Hyvönen empii. ”Esimerkiksi Unkarissa ulkoiset tekijät eivät vaikuttaneet kansallismielisyyden nousuun. Maan sisällä luotiin uhkakuvia. Ei ollut

”TARVITAAN OIKEUDENMUKAISTA JA TASA-ARVOISTA HYVINVOINTIA KAIKKIALLE MAAILMAAN. ENSIMMÄISEKSI ON LOPETTAVA SODAT JA KONFLIKTIT.”

kuitenkaan todellista uhkaa siitä, että kaikki pakolaiset olisivat olleet matkalla Unkariin.”

Traubin mielestä eurooppalaiset myös pelkäävät, että pakolaiset uhkaavat vapaata liikkumista unionin sisällä. Yli miljoona turvapaikanhakijaa vuonna 2015 nostatti muureja mantereen sisälle, ja osa jäsenvaltioista palautti rajatarkastukset.

”Euroopan vapaa sisäinen liikkuvuus on havaittu hyväksi asiaksi. Varmasti teemme kaikkemme, että se säilyisi. Siksi ulkorajojen valvontaa on tehostettava”, Hyvönen sanoo.

MITEN HALLITA MUUTTOLIIKETTÄ?

Asiantuntijoilla on erilaisia näkemyksiä siitä, miten pakolaiskriisi ratkaistaan ja muuttoliikettä hallitaan.

Tuomo Kurri sisäministeriöstä korostaa EU:n ulkosuhteita ja tapahtumia lähialueilla ja turvapaikanhakijoiden kauttakulkumaissa.

Myös viestinnällä on merkitystä. Kun salakuljettajat maalailivat ruusuisia kuvia Euroopasta ja houkuttelevat ihmisiä asiakkaikseen, EU-maat viestivät nyt toisenlaista tarinaa.

Esimerkiksi Tanska ilmoittaa libanonilaisissa lehdissä, että Tanskasta on vaikea saada turvapaikkaa.

Kaisa Väkiparta Amnestystä painottaa laillisia ja turvallisia maahantuloreittejä.

”Ilman niitä ihmiset joutuvat tukeutumaan salakuljettajiin ja muihin vaarallisiin maahantulokeinoihin. Pakolaiskiintiöt ja perheenyhdistäminen ovat turvallisia keinoja. Myös työnhakuviiisumit voivat helpottaa maahantuloa ja vähentää hallitsematonta muuttoliikettä.”

Pekka Hyvönen ulkoministeriöstä puuttuisi pakolaisuuden perimmäisiin syihin.

”Tarvitaan oikeudenmukaista ja tasa-arvoista hyvinvointia kaikialle maailmaan. Ensimmäiseksi on lopettava sodat ja konfliktit.”

Hyvösen mielestä ihmisten taloudelliset mahdollisuudet on taattava osin kehitysyhteistyöllä mutta entistä enemmän taloudellisilla investoinneilla. Esimerkkinä hän mainitsee Vietnamin.

”Vietnamista ei tule enää yhtäkään pakolaista. Sielläkin ensin lopetettiin sota, ja sitten saatiin talous kasvuun. Nyt hyvinvointia voidaan jakaa ihmisille.”

Ihmisiä kuitenkin pakenee yhä kodeistaan, joten pakolaistilanteisiin on pyrittävä vastaamaan nykyistä järjestelmällisemmin ja tehokkaammin, sanoo Noora Rikalainen ulkoministeriöstä.

On siis toimittava, kuten New Yorkin julistuksessa on luvattu.

”Kyse on kansainvälisestä haasteesta, jonka hoitaminen edellyttää yhteistyötä ja taakanjakoa. Jos kansainvälinen yhteisö ei pysty estämään tai ratkaisemaan konflikteja, on sen ainakin oltava valmis puutumaan niiden seurauksiin, kuten pakolaisuuteen”, Rikalainen sanoo. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

KAMBODJA

Socker från STULEN MARK

Småbrukare tvingas avstå från sitt leverbröd när storföretagen tar över mark för sockerrörsproduktion. Erövringarna görs med de kambodjanska makthavarnas goda minne.

TEXT IVAR ANDERSEN FOTO JONAS GRATZER

”F

rån början sade företaget att det skulle utveckla området och skapa jobb. Sedan kom de med bulldozers.”

Theoun Chantang, 27, arbetar åt en av Kambodjas otaliga sockerproducenter. Han insisterar på att göra intervjun djupt inne i sockerrörsfälten, utom syn- och hörhåll från förmännen som patrullerar plantagen i bilar.

Fram tills 2010 var han självförsörjande jordbrukare. Liksom nästan alla andra i byn Ou Ongkom i centrala Kambodja. Sedan kom, med stöd av lokala politiker och skyddade av lokal polis, Phnom Penh Sugar.

Företaget utlovade kompensation för marken som beslagtogs. Vissa ersattes med mindre jordlotter. Ofta låg dessa långt bort från byn, som regel var de oröjda och hade tagit år av ansträngningar att iordningställa för odling.

Andra fick ingen kompensation alls. Theoun Chantang var en av dem.

”De sa att jag hade skogsmark och att det bara var jordbruksmark som ersattes”, säger han.

Bybornas, stundtals våldsamma,

protester mot markstölderna gav inget resultat. En marsch till huvudstaden bemöttes med tystnad. Försöken att på juridisk väg hävda ägarskap har fastnat i en fientlig byråkrati.

Sex år har gått sedan sockerbolaget kom till byn. Motvilligt tvingades många acceptera den nya ekonomiska ordningen – där småskalighet och oberoende slagits ut av industri och låglönearbete – och tog anställning på sockerplantagen.

Theoun Chantang vägrade länge. Men för två år sedan blev han pappa.

”Jag känner mig alltid sorgsen när jag är här”, säger han.

”Företaget stal mitt land. Men jag har ingen utbildning och det finns inga andra jobb. Om jag inte arbetade här skulle jag inte kunna köpa ris och grönsaker åt min familj.”

Lönen är 15 000 riel – drygt tre euro – om dagen.

770 000 DRABBADE

Det som hänt i Ou Ongkom är inte unikt. Sedan år 2000 beräknas runt 770 000 människor – eller sex procent av Kambodjas befolkning – ha drabbats av markstölder. De omfattar 22 procent av landets totala yta.

Theoun Chantang, 27, går igenom sockerfältet som han tidigare ägde innan bolaget som han nu jobbar för beslagtog det.

Nhuy Him med barnbarnet Sao Reth, 3.

Människoräts- och miljöorganisationen Global Witness menar att markstölder alltid sker i samarbete mellan regeringen och privata företag med kopplingar till politiska tungviktare.

Ly Yong Phat, som äger Phnom Penh Sugar, är på många sätt en typisk förövare. Förutom senator för styrande Kambodjanska folkpartiet är han även ekonomisk rådgivare till långvarige premiärministern **Hun Sen**.

Global Witness har i detaljerade rapporter kartlagt hur en inhemsk elit skapat sig enorma förmögenheter i det snabbväxande Kambodja, samtidigt som 20 procent av befolkningen lever under fattigdomsgränsen.

Enbart premiärminister Hun Sens närmaste familj beräknas vara god för mellan 500 miljoner och en miljard euro och har kopplingar till storföretag som Apple, Nokia och Nestlé.

LEVER I FATTIGDOM

Nhuy Him, 54, hade fyra hektar mark. Det gav en mager men pålitlig försörjning. I dag lever hon och familjen i fattigdom.

”Det har blivit svårare och svårare för varje år sedan företaget stal min mark”, säger hon.

”Nu kan jag inte odla ris längre utan måste köpa det på marknaden.”

Förutom ett uppehåll var lantbruket ett sätt att leva. Nu sitter Nhuy Him, van vid att arbeta på risfälten, hemma sysslolös.

Hon har gett upp förhoppningen om att få tillbaka sin mark. Istället står hoppet till att företaget ska kompensera henne för markstölden. Förhandlingar har pågått i flera år, men ännu har ingen i byn fått en cent.

”Jag hoppas att företaget betalar för marken det stal. Då ska jag köpa ny mark och odla ris igen”, säger Nhuy Him.

En av hennes söner går iväg för att jaga grodor med pilbåge. En annan, den äldste, har valt att ta anställning vid

företaget. Familjen är helt beroende av hans inkomst.

”Magen är starkare än stoltheten”, säger Nhuy Him.

HANDELSFÖRMÅNER FRÅN EU

Fram till slutet av 2000-talet var Kambodjas sockerexport obefintlig. 2013 hade den vuxit till 65 000 ton, varav 99 procent skeppades till Europa.

Brytpunkten kom när Europeiska unionen år 2009 beslutade att inordna socker i det program som går under namnet Everything But Arms (EBA) – Allting utom vapen.

EBA ger särskilda handelsförmåner till 49 länder som av FN klassificerats som de ”minst utvecklade”. I fallet med sockret innebar programmet både tullfrihet och ett garanterat minimipris. Och i förlängningen – enligt den ideella organisationen Equitable Cambodia – att hundratusentals kambodjanska jordbrukare berövades sin odlingsmark.

”Handelsavtalet ska minska fattigdomen men på grund av missbruket och bristen på tillsyn har resultatet i Kambodja blivit det motsatta”, säger **Eang Vuthy**, ordförande för Equitable Cambodia.

Organisationen dokumenterar markstölder och bistår drabbade samhällen med juridiskt stöd. Men har också, tillsammans med en lång rad lokala och internationella samarbetspartners, arbetat gentemot EU.

”EU är också en stor del av problemet”, säger Eang Vuthy.

”Unionen måste se till att dess policy inte bidrar till människorättsbrott. Kommissionen säger att det här är en prioriterad fråga men det har den sagt i flera år nu. Vi ifrågasätter den politiska viljan för vi vet att EU har kapaciteten att påverka.”

Efter år av påtryckningar inledde EU 2014 slutligen en översyn. Enligt EU-kommissionen har unionen föreslagit

”EUROPEISKA UNIONEN MÅSTE SE TILL ATT DESS POLICY INTE BIDRAR TILL MÄNNISKORÄTTSBROTT.”

Soth Tim, 40, blev bestulen på fyra hektar mark av företaget Phnom Penh Sugar.

Thon Phea, 15, skyddar sig med en virad T-shirt runt ansiktet mot bekämpningsmedel som han sprutar på sockerfältet.

KAMBODJAS SOCKEREXPORT TILL EUROPA HAR MINSKAT SNABBT.

en process för att lösa markdispyterna, men den kambodjanska regeringen har ännu inte fattat beslut i frågan.

Samtidigt har Kambodjas sockerexport till Europa minskat snabbt. Bland annat slutade brittiska stor-kunden Tate & Lyle, återförsäljare till läskjättarna Coca Cola och PepsiCo, köpa kambodjanskt socker när de drabbade lantbrukarnas kamp började uppmärksammas globalt.

ICC KAN PRÖVA

Kambodjas oligarker må känna smällen mot sina plånböcker, men de har ännu inte behövt oroa sig för juridiska repressalier. En nyligen aviserad policy-ändring från Internationella brottmåls-

domstolen i Haag, ICC, kan komma att förändra detta.

Sedan några år tillbaka driver brittiska advokatbyrån Global Diligence en juridisk kampanj för att ställa den kambodjanska eliten inför rätta.

Den 15 september vanns en viktig delseger när ICC:s chefsåklagare **Fatou Bensouda** förklarade att tribunalen – som sedan etableringen 2002 behandlat mål som rör folkmord, krigsbrott och brott mot mänskligheten – ska bredda sitt fokus. Och i enlighet med nya riktlinjer ge ”miljöförstöring, olaglig exploatering av naturresurser och markstöld” särskilt hög prioritet.

”Jag tror att det är ett direkt resultat av vårt arbete”, säger **Richard J Rodgers**,

jurist på Global Diligence.

”ICC har inte enbart accepterat våra argument utan också insett att ämnet är så viktigt att det måste prioriteras. Åklagaren förstår att när man tar folks hem hotas hela stabiliteten i ett samhälle.”

Rättvisans kvarnar mal långsamt i Haag. Och Kambodjas regering har via talespersoner kallat stämningen ”ett skämt”. Men Rodgers tror att möjligheten till ansvarsutkrävande kommer att fylla en avskräckande funktion.

”Förövarna är inte galningar i en djungel eller en öken som följer en medeltida ideologi, de kallar sig demokrater och har höga positioner inom det

militära eller affärsvärlden. Om du jämför en kambodjansk minister med en fotsoldat i terrororganisationen IS, vem är mer sannolik att förändra sitt beteende på grund av en rättegång i ICC? Självklart den som har mer att förlora”, säger Rodgers.

BARN SKÖRDAR SOCKRET

Trots att de europeiska uppköparna flytt har markstölderna enligt Global Diligence fortsatt att öka under de senaste två åren. När sockret istället måste säljas till lägre pris på den öppna världsmarknaden blir expansion en logisk strategi för att balansera inkomst-bortfallet.

I Ou Ongkom sträcker sig plantagen så långt ögat kan se. Kilometer efter kilometer av sockerrör i raka rader, en monokulturell skog genomskuren av större och mindre grusvägar för jordbruksmaskiner och arbetskraft. Längs en av dessa står **Thon Phea** och besprutar ogräset som riskerar att stjäla näring från avsalugrödan.

”Man ska inte stå i vinden”, säger han.

”Företaget ger ingen utbildning men de andra har lärt mig hur han ska göra.”

Thon Phea är 15 år och har varit anställd i två veckor. Att spruta och försöka undvika gift är hans första erfarenhet av arbetslivet. En T-tröja är virad över ansikte och mun.

”Jag täcker ansiktet för jag är orolig att bli förgiftad och efteråt måste man tvätta sig noga”, säger han.

Vad bekämpningsmedlet som får armarnas oskyddade hud att klia heter vet Thon Phea inte. Företaget har slitit bort etiketterna från de blå plasttunnor det levereras i. •

Skribenten är svensk frilansjournalist.

MARKSTÖLDER I KAMBODJA

TOTALT HAR runt 770 000 kambodjaner drabbats av markstöld sedan år 2000.

En typisk markstöld inleds med att regeringen och ett privat affärsintresse, ofta med kopplingar till tongivande medlemmar i styrande kommunistpartiet CPP, gör upp om en markkoncession. Företaget vräker därefter med stöd av polis eller militär de bönder som brukar marken.

Enligt kambodjansk lag kan bönder göra anspråk på att äga mark som de brukat i fem års tid. Människorättsorganisationer beskriver lagen som progressiv, problemet är istället det korrupta rättssystemet.

De som protesterar mot markstöld riskerar både juridiska repressalier och utomrättslig bestraffning. Grovt våld mot lantbrukare, inklusive ett flertal mord och dödsfall, har dokumenterats.

Globalt beräknas drygt 37 miljoner hektar, motsvarande en areal något större än Tysklands, ha stulits sedan år 2000.

Källor: Amnesty, Global Diligence, Equitable Cambodia, Global Witness

Kuten muuallakin maailmassa, valtaosa etiopialaisista skeittaajista on poikia ja nuoria miehiä.

HETKI ILMASSA

Etiopian Addis Abebassa nuoret rullalautailevat kaduilla, teillä ja nyt myös maan ensimmäisessä skeittipuistossa. Harrastus leviää hyvää vauhtia pääkaupungista maaseudun pikkupaikkakunnille.

KUVAT FRANCIS KOKOROKO TEKSTI TIINA KIRKAS

Etiopian ensimmäinen skeittipuisto valmistui keväällä 2016 Woredan nuorisokeskuksen viereen Addis Abebassa. Rakentamiseen osallistui paikallisten skeittaajien lisäksi vapaaehtoisia yli 20 maasta. Puisto on kaikille avoin joka päivä aamusta iltaan.

Sadasta miljoonasta etiopialaisesta 70 prosenttia on alle 30-vuotiaita. Heistä valtaosa asuu maaseudulla ja saa toimeentulonsa viljelystä tai karjan- kasvatuksesta. Kaupunkilaisten osuus kuitenkin kasvaa tulevina vuosina. Samalla skeittaaminen ja muut globaalit nuorisokulttuurit yleistyvät Etiopiassa.

Yhä useampi etiopialainen nuori haluaa ainakin kokeilla skeittaamista. Rullalaudan trukkeja, laakereita ja renkaita on kuitenkin hankala hankkia, ja ne ovat monelle nuorelle liian kalliita.

FRANCIS KOKOROKO ON GHANALAINEN VALOKUVAAJA.

VASTUUSSA MUISTA

Suomalainen **Susanna Sandström** selvittää, millaista ruoka-apua YK:n kannattaa jakaa. Muista ihmisistä on otettava vastuuta, hän sanoo. Sen hän oppi jo lapsena.

TEKSTI PÄIVI ÄNGESLEVÄ KUVAT LIISA TAKALA

Jouluaatto vuonna 1987. **Susanna Sandström** oli kymmenvuotias. Hän istui jouluillallisella ja katseli isäänsä, joka tarjoili ruokaa perheelleen ja kahdelle ghanalaiselle opiskelijalle.

Sandström oli isästään ylpeä.

Isä oli kutsunut ghanalaiset, jotta he tuntuivat olonsa kotoisaksi oudossa maassa. Hän oli metodistikirkon pappi ja vakaasti sitä mieltä, että muista ihmisistä pitää huolehtia. Se oli isälle kutsumus, tapa elää ja olla ihminen, ja sen hän halusi opettaa omille lapsilleen.

Sandström muistelee sitä nyt, 40-vuotiaana.

Hän istuu puutalonsa terassilla synnyinkaupungissaan Turussa, pohtii uraansa ja arvojaan.

Sandström työskentelee YK:n alaisessa Maailman ruokaohjelmassa WFP:ssä, maailman suurimassa humanitaarisessa järjestössä. Se toimittaa vuosittain ruoka-apua yli 80 miljoonalle ihmiselle yli 80 maassa. Sandström on yksi muutamasta tilasto- ja taloustieteilijästä, jotka selvittävät, millaista apua kussakin tilanteessa pitäisi antaa, jotta se olisi mahdollisimman tehokasta.

Sandström pyörittelee työssään lukuja ja ajattelee rahaa.

Mutta työ on hänelle muuta.

Se on tulos isän opettamista arvoista, huolehtimisesta ja vastuunotosta, Sandström sanoo.

ONNEN HETKI

Susanna Sandström seiso i tähtitaivaan alla syrjäisessä kylässä Lounais-Mosambikissa. Oli syksy vuonna 2007. Ei ollut sähköä, ei matkapuhelinverkkoa, ei yhteyttä kylän ulkopuolisiin ihmisiin.

Oli vain paikalliset asukkaat ja väitöstyö, johon hän keräsi tietoa.

Back to basics, hän ajatteli englanniksi. Kuinka onnellinen hän olikaan.

Toisaalta hän tiesi, että köyhyyttä on helppo romantisoida. Hän oli juuri tavannut seitsemänvuotiaan aidsorvon pojan, joka oli kantanut yksivuotiaasta lasta sylissään. Poikaa oli onnistanut. Hän oli saanut kodin tuttavaperheensä luota muttei silti vaikuttanut onnelliselta.

Poika oli väsynyt, raatoi perheessä kuin työntekijä. Karmea, Sandström ajatteli.

Hän vieraili toista kertaa kehitysmaassa. Väitöstään hän oli tehnyt vuoden. Se kuului Suomen Akademian tutkimukseen kehitysavun tehokkuudesta. Sandström oli arvioimassa, ovatko Suomen rahoittamat maatalouden kehityshankkeet vähentäneet köyhyyttä Mosambikissa.

Hän keskittyi kolmeen kylään Chigubon alueella.

Haastateltavansa hän oli valinnut arpomalla.

Sandström kiersi kotitalouksissa ja ohjasi mosambikilaisia haastattelijoita, jotka kysyivät sadosta, tuotannon ongelmista ja siitä, paljonko pellon antimista perhe söi ja myi. Samalla he selvittivät, oliko kehityshankkeesta ollut apua.

Sandströmistä tuntui, että hän sai vihdoin tutkia asioita, joilla oli merkitystä muiden ihmisten elämään.

Hän oli opiskellut kansantaloustiedettä Åbo Akademissa. Sen jälkeen hän oli ajautunut töihin Tilastokeskukseen ja sieltä Luxemburg Income Studyyn, kansainväliseen tutkimuslaitokseen. Hän oli kerännyt tietoa kotitalouksista, tarkastellut niiden tulonjakoa ja eriarvoisuutta.

Keväällä 2004 hän oli palannut Luxemburgista, koska isä oli kuolemansairas. Sandström oli päässyt nuoremmaksi tutkijaksi Wider-instituuttiin, YK:n alaiseen kehitysmatutkimuslaitokseen Helsinkiin. Siellä hän oli selvittänyt kansainvälistä tulo- ja varallisuusjakoa.

Sandström oli kiinnostunut kehitysmaista, eriarvoisuudesta ja köyhyydestä.

Widerissä hän oli tuntenut ensi kerran, että oli ”sillä tiellä, johon oli pyrkinyt”.

ALUKSI VAIKEAA

Ilmoitus WFP:n apulaisasiantuntijan työstä oli *Hufvudstadsbladetissa* joulukuussa 2008. Susanna Sandström luki työn vaatimuksia kuin omaa ansio-luetteloaan.

Hänen oli pakko hakea paikkaa.

Kului puoli vuotta, ja Sandström pakkasi matkalaukkuaan Roomaan.

Väitöskirja kehitysavun tehokkuudesta jäi kesken, mutta Sandström ei voinut muuta. Hän oli haaveillut pitkään taloustieteilijän työstä isossa maailman-

SUSANNA SANDSTRÖM OLI KIINNOSTUNUT KEHITYSMAISTA, ERIARVOISUUDESTA JA KÖYHYYDESTÄ.

järjestössä, juuri YK:n kaltaisessa. Siellä Sandström voisi työskennellä ihmisten puolesta.

Silti työ tuntui aluksi vaikealta. Sandström joutui pohtimaan, voiko ruoka-avulla ratkaista kestävästi nälkää, kunnes tajusi, että joskus se on ainut vaihtoehto. Muuten ihmisiä kuolee. WFP:llä hän saisi tutkia, miten ruoka-avun eri muodot vaikuttavat kotitalouksien ruokaturvaan Ugandassa, Nigerissä, Jemenissä ja Ecuadorissa.

Apua voi antaa ruokana, rahana ja ruokakuponkeina.

WFP:llä on siihen omat mittarinsa. Kotitalouksissa tärkeintä on selvittää, paljonko ja millaista ravintoa ihmiset syövät ja miten he hankkivat ruokansa. Ruokaturvaa ei ole, jos ravintoa hankitaan kestävämmällä tavalla, kuten lainaamalla rahaa, myymällä karjaa tai laittamalla lapset koulun sijasta töihin.

Sandström perehtyi Nigeriin.

Selvisi, että siellä ruoanjakelu oli paras tapa auttaa.

Nigeriläiset olivat tottuneet suoraan ruoka-apuun. Jos he saivat avun rahana, he valitsivat liian yksipuolista ravintoa, kuten pelkästään viljaa.

USEIN AVUNSAAJAT HALUAVAT RAHAA TAI RUOKAKUPONKEJA, JOTTA SAISIVAT ITSE VALITA RUOKANSA.

Ruokakupongit sopivat esimerkiksi ecuadorilaisille, jotka olivat tottuneet syömään riittävän monipuolisesti.

Sandström kirjoitti ruoka-avusta myös WFP:n teokseen *From Food Aid to Food Assistance*, jossa tarkasteltiin avun muutosta ruoanjakelusta rahaan ja ruokakuponkeihin.

Kesäkuussa 2012 hän palasi Turkuun ja jatkoi väitöstään. Sen hän sai valmiiksi seuraavana vuonna.

RUOKAA VAI RAHAA?

Heinäkuussa 2016 WFP:n pääekonomisti **Arif Husain** ja Susanna Sandström lensivät Roomasta Zimbabween ja sieltä Sambiaan, Malawiin ja Etelä-Afrikkaan. Sandström työskenteli kolmatta vuottaan järjestön vakituksena taloustieteilijänä.

Eteläistä Afrikkaa koetteli ankara kuivuus. Se johtui sääilmiö El Niñosta.

Husain ja Sandström selvittivät WFP:n paikallisten työntekijöiden kanssa, millä tavalla ja kuinka paljon järjestön pitäisi auttaa. He totesivat, että apua tarvitaan kiireellisesti, sillä yli 20 mil-

joonalta ihmiseltä saattaisi loppua ruoka.

Sandström tuottaisi maatoimistoille tarkempaa tietoa ruoka-avusta.

Hän auttaisi WFP:n paikallisia työntekijöitä arvioimaan, millainen apu on kustannuksiltaan tehokkainta. Ympäristöllä ja tavoilla on merkitystä. On esimerkiksi tiedettävä, kuinka köyhä maa on, millaista ravintoa siellä syödään ja kumpi vanhemmista hankkii perheen ruoan.

Usein avunsaajat haluavat rahaa tai ruokakuponkeja, jotta saisivat itse valita ruokansa.

Esimerkiksi Kenian pakolaisleirillä käytetään rahansiirtoja. Avunsaaja saa ruokarahansa simkortille, jolla voi ostaa peruselintarvikkeita WFP:n valtuuttamilta kauppiailta. Jos ostajalla ei ole puhelinta, myyjä siirtää sim-kortin omaan puhelimeensa ja veloittaa ostokset.

Rahansiirtoa sim-kortille voi kutsua sähköiseksi ruokakupongiksi, sillä se ohjaa ostamista. Esimerkiksi olutta ja tupakkaa ei voi ostaa. Sandström sanoo, että rahansiirrot hyödyttävät myös paikallista yhteisöä, joka voi myydä satoaan sopimuskauppiaille.

Sandström tuottaa myös valtioille tietoa siitä, miten kriisitilanteisiin pitäisi varautua.

Itä-Afrikka kärsii edelleen ankarasta kuivuudesta. Sandström kertoo, että Etelä-Sudanissa ja Somaliassa on vakavaa aliravitsemusta ja paikoin nälänhätää.

Nälkä johtuu yleensä pitkittyneistä konflikteista ja huonosta hallinnosta, hän sanoo.

Maailmassa on riittävästi ruokaa, mutta kaililla ei ole varaa siihen. Ruoka myös jakautuu epätasaisesti. Esimerkiksi tietyn alueen etninen ryhmä voi kärsiä aliravitsemuksesta, vaikka valtaosa valtion muista asukkaista saa tarpeeksi ravintoa.

AVUN MUUTOS

Humanitaarinen apu on myllerryksessä. Rahoittajat vaativat kansainvälisiltä avustusjärjestöiltä yhä tiiviimpää yhteistyötä, ja siksi niiden työnkuva laajenee.

Se vaikuttaa Susanna Sandströmin työhön. Hän ottaa esimerkiksi pakolaiset.

YK:n pakolaisjärjestöllä UNHCR:llä on

tyypillisesti kokonaisvastuu leiristä, WFP:llä pakolaisten ruoka-avusta. Osa rahoittajista haluaa, että yksi järjestö ottaisi vastuun pakolaisten kaikista perustarpeista, kuten terveydestä, ruoasta, majoituksesta ja koulutuksesta.

Niin on jo käynyt Turkissa, jossa WFP yksin vastaa syyrialaisille osoitetuista miljoonista euroista, jotka kuuluvat Euroopan unionin ja Turkin pakolaissopimukseen.

Opeteltavaa riittää, Sandström sanoo.

Myös WFP:n mittarit lisääntyvät. Ruokaturvan arvioiminen ei yksin riitä, vaan on hahmotettava, miten ihmiset ylipäättään selviytyvät. Ovatko asuinolot tarpeeksi kelvolliset, onko terveyspalveluja tarjolla, pääsevätkö lapset kouluun.

Kustannustehokkuuteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota.

Sandström sanoo, että se on hänestä oikein.

Hän arvioi, että humanitaarinen työ limittyy yhä enemmän kehitysyhteistyöhön. Monet valtiot vähentävät kehitysrahoitustaan mutta toisaalta lisäävät apuaan humanitaariseen työhön. Silti kuilu rahan ja tarpeen välillä syvenee, Sandström sanoo.

Hän iloitsee siitä, että valtaosa WFP:n avusta tulee nykyisin rahana.

Se on suurin muutos WFP:ssä yli vuosikymmenen ja mahdollistaa sen, että järjestö voi päättää, millaista ruoka-apua se kussakin tilanteessa jakaa.

SUSANNA HELENA KRISTINA SANDSTRÖM

IKÄ: 40

KOULUTUS:

Taloustieteen tohtori Åbo Akademista vuonna 2013

TYÖ: Maailman ruokaohjelman WFP:n taloustieteilijä

PERHE: Aviomies, tutkija Per Hiertstrand

HARRASTUKSET: Kuorolaulu, lenkkeily ja crossfit

OIKEALLA POLULLA

Tuuli pyörittää hiuksia, yllä on raidallinen mekko. Susanna Sandström haluaa viettää lomansa Turussa, 1930-luvun puutaloasunnossaan, kaukana Italian pakahduttavista helteistä.

Syksyllä on palattava Roomaan, jossa työ jatkuu vuoden tai kaksi.

Sen jälkeen hän vaihtaa asemapaikkaansa.

WFP ei voi ratkaista aliravitsemusta ja nälkää. Se voi vain lievittää niiden seurauksia. Silti Sandström tuntee tekevänsä merkityksellistä työtä.

Hän haluaa ottaa vastuuta ihmisistä ja maailmasta, elää kuin edesmennyt isänsä. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

MIESTEN VAALIT

Afrikassa järjestetään enemmän vaaleja kuin koskaan. Ne ovat myös kohtuullisen rehellisiä. Silti samat miehet pysyvät vallassa.

TEKSTI ESA SALMINEN KUVAT LK/AP/AFP BEN CURTIS, MARCO LONGARI

Presidentti Uhuru Kenyatta juhlii vaalivoittoaan kannattajiensa keskuudessa Kenian pääkaupungissa Nairobissa. Korkein oikeus kumosi myöhemmin äänestystuloksen, ja uudet presidentinvaalit järjestetään lokakuussa.

VANHOJEN PUOLUEIDEN VALTA PERUSTUU ITSENÄISYYSTAISTELUN HISTORIAAN.

Viiimeisen kymmenen vuoden aikana Afrikassa on äänestetty presidentistä 109 kertaa. Valta on vaihtunut 44 vaalissa, kertoo afrikkalainen Mo Ibrahim -säätio. Keskimäärin vallassa ovat yhä samat puolueet ja osin miehet, jotka aikoinaan vapauttivat maansa eurooppalaisten siirtomaaisäntien vallasta.

Monet Saharan eteläpuolisen Afrikan valtiot ovat omaksuneet demokratian viralliset tunnusmerkit, sanoo Pohjoismaisen Afrikka-instituutin johtaja Iina Soiri. Niitä ovat lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan eriyttäminen, säännölliset ja kohtuullisen rehelliset vaalit, vapaahko media ja kansalaisyhteiskunta.

Esimerkkinä Soiri mainitsee Namibian, jossa kansalaiset äänestävät itsenäisyysliike Swapon yhä edelleen valtaan suurella äänimäärällä.

”Haluaako kansa oikeasti, että Swapo johtaa? Vai onko kyse demokratiavajeesta, kun oppositio on kuihtunut?” Soiri pohtii.

EI VASEMMISTOA TAI OIKEISTOA

Monissa Afrikan maissa vanhojen puolueiden valta perustuu niiden historiaan itsenäisyystaistelussa. Viralliselta aatteeltaan puolueet olivat usein sosialistisia, vaikka käytännössä ne tavoittelivat itsenäisyyttä.

”Klassinen oikeisto-vasemmisto-jako ei sovellu Afrikan poliittisen järjestelmän tarkasteluun”, Iina Soiri sanoo.

Vaalit ovat ennen kaikkea henkilövaaleja, ja vallasta taistellaan puolueiden sisällä.

Soiri ymmärtää, että osa afrikkalaisista ei jaksa äänestää, koska vaalit eivät tarjoa vaihtoehtoja. Afrobarometrin mukaan nuorten äänestysaktiivisuus on laskenut hiljalleen, ja vuosina 2014–2015 se oli enää 51 prosenttia.

Ihmiset haluavat kuitenkin kehittää maataan muilla kuin poliittisilla areenoilla, kuten järjestöissä ja uskonnollisissa yhteisöissä. •

Presidentti Uhuru Kenyattan kannattajia Kenian Nairobissa.

KENIA VAALIT UUSIKSI OIKEUDEN PÄÄTÖKSELLÄ

KENIASSA järjestettiin elokuun alussa presidentin ja kaksikamarisen parlamentin vaalit. Hallitseva presidentti **Uhuru Kenyatta** voitti oppositiojohtaja **Raila Odingan** 54 prosentin tuloksella.

Myöhemmin Kenian korkein oikeus kumosi vaalituloksen. Sen mukaan vaalikomissio ei ollut toiminut oikein kootessaan vaalituloksia ja lähettäessään niitä sähköisesti eteenpäin. Uudet vaalit on määrä järjestää lokakuussa.

Kenyatta hyväksyi oikeuden päätöksen, vaikka kutsuikin korkeimman oikeuden tuomareita roistoiksi.

Tämä on tiettävästi ensimmäinen kerta, kun Afrikan mantereella vaalitulos perutaan oikeuden päätöksellä.

Suomen Nairobín-suurlähettiläs **Tarja Fernández** arvioi, että Kenian demokratia ja oikeusvaltio ovat kehittyneet myönteisesti viime vuosikymmeninä. Esimerkkinä hän mainitsee elokuiset vaalit, ongelmineenkin.

"Vaaliprosessi oli monimutkainen, ja sähköistä tunnistus- ja ääntensiirtojärjestelmää käytettiin ensimmäistä kertaa. Korkeimman oikeuden päätös yllätti monet, mutta se kertoo siitä, että korkein oikeus on itsenäinen, kuten demokratiassa pitääkin."

Huomionarvoista myös on, että vaalituloksesta syntynyt kiista käsiteltiin pääosin oikeussalissa, ei kadulla.

Ennen elokuun vaaleja pelättiin, että edellisvuosien tapahtumat toistuisivat. Vuonna 2007

vaaleja seuranneissa väkivaltaisuuksissa kuoli yli tuhat ihmistä, vuonna 2013 ainakin 200.

Myös nyt Keniassa mellakoitiin, mutta kuolonuhrien määrä jäi pariinkymmeneen.

Fernándezen mukaan kenialaiset ovat aikaisempaa vastuullisempia. Suomi onkin tukenut kenialaisjärjestöjen kansalaiskasvutusta kehitysyhteistyövaroista. Kenian vaalikomisio on puolestaan kampanjoinut nuorten parissa, jotta heitä ei saisi värvättyä mellakoihin.

"Työ on tuottanut tuloksia", Fernández sanoo.

Myönteistä oli myös se, että naisia valittiin aikaisempaa enemmän kansanedustajiksi ja senaattoreiksi. Ensimmäistä kertaa kolme naista valittiin kuvernööriksi.

"Suomi on tukenut vuosikausia naisten poliittista voimaantumista Keniassa. Naisten menestyminen oli meillekin hyvä uutinen", Fernández sanoo.

RUANDA VAKAUS JA TALOUS TÄRKEINTÄ

PAUL KAGAME valittiin odotetusti kolmannen kerran Ruandan presidentiksi elokuun alussa. Hän sai annetuista äänistä 98,63 prosenttia.

Kagamea on arvosteltu kovista otteista ja ihmisoikeusrikkomuksista. Toisaalta häntä on kiitelty talouskasvusta ja olojen vakauttamisesta vuoden 1994 kansanmurhan jälkeen.

"Tärkeintä ihmisille on, että elinolot paranevat", sanoo Pohjois-maisen Afrikka-instituutin johtaja **Iina Soiri**.

Ruandalaiset haluavat pysyä hengissä ja terveinä, saada lapset kouluun, tehdä töitä ja harjoittaa liiketoimintaa. Monen mielestä toive on toteutunut.

"En usko, että Kagamen suosio perustuu pelkkään pakottamiseen ja pelkoon", Soiri sanoo.

"Kagamen lähtökohta on, että Ruandassa ei ole varaa käydä sisäpoliittista taistelua, koska edellisen kerran se johti kaikkein hirvimpään lopputulokseen."

Ruanda tarjoaa esimerkin vahvasta johtajuudesta ja yhteisestä suunnasta. Vaaleissa haetaan kansalta rituaalinomainen hyväksyntä toimintatavalle ja vältetään avoin poliittinen vastakkainasettelu.

Monelle ruandalaiselle se riittää. Tyytymättömiä ovat ne, joiden oikeuksia rikotaan ja vapauksia rajoitetaan.

ETELÄ-AFRIKKA RIVIT RAKOILEVAT, ANC PYSYY

ETELÄ-AFRIKAN parlamentti äänesti presidentti **Jacob Zuman** luottamuksesta suljetussa lippuäänestyksessä elokuun alussa. Hän sai pitää paikkansa, kun 198 kansanedustajaa äänesti luottamuksen puolesta ja 177 vastaan.

Valtapuolue ANC:n edustajista ainakin 30 joko äänesti johtajaansa vastaan tai oli poissa äänestyksestä.

"Tämä on ennenkuulumatonta. Tilanne on herättänyt paljon keskustelua ANC:n johtoeleimissä", sanoo Suomen Pretorian-suurlähettiläs **Kari Alanko**.

Vaikka Afrikan kansalliskongressi ANC on ollut vallassa vuodesta 1994, sen asema ei ole ehdoton. Viime vuoden kuntavaaleissa sen kannatus oli vain 55 prosenttia eli alhaisin koskaan.

Zuma on jättämässä paikkansa puolueen johdossa joulukuussa. Alanko epäilee, että epäsuosittu johtaja sai jatkaa presidenttinä, koska ANC haluaa päättää johtajastaan omassa aikataulussaan.

Seuraavat parlamenttivaalit järjestetään vuonna 2019. Etelä-Afrikassa parlamentti valitsee presidentin. ANC:ssä pelätään, että Zuman takia puolueen kannatus jää alle 50 prosentin. Se tietäisi eri puolueiden kokoomushallitusta.

Alangon mielestä ei olisi mahdotonta, että Zuma luopuu presidentin virastaan jo ennen vaaleja.

Muutoin Etelä-Afrikassa demokratia on hyvin vireää, Alanko sanoo. Asioista keskustellaan parlamentissa hyvin vilkkaasti, samoin tiedotusvälineissä ja sosiaalisessa mediassa.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Ääntenlaskentaa Ruandan presidentinvaaleissa.

KOHTI MAAILMANLOPPUA

Väestö kasvaa, ilmasto lämpenee, ympäristö saastuu. Ihmisellä on pari vuosikymmentä aikaa pelastaa maapallo aiheuttamaltaan tuholta.

NOIN 14 000 vuotta sitten suuri osa pohjoista maapalloa oli kilometrejä paksun jäätikön peitossa. Kun maapallon sijainti aurinkoa kiertävällä radalla muuttui, ilmasto lämpeni ja jää sulii pikkuhiljaa pois. Ennen pitkää kasvit ja eläimet löysivät paikansa uudessa luonnonjärjestyksessä, ja ihminen valtasi maan. Syntyi nykyinen sivilisaatio. Nyt maapallo lähestyy jälleen kaiken muuttavaa keikahduspistettä, varoittavat yhdysvaltalaiset paleontologit **Anthony Barnosky** ja **Elizabeth Hadly** kirjassaan *Loppupeli*.

Keikahdus ei aiheudu maan liikkeistä vaan ihmisen teoista, jotka yhdessä ja erikseen kiihdyttävät maapallon tuhoa.

Yksi tuhoisimmista ihmisen toiminnan seurauksista on ilmastomuutos. Valtamerien pintavesi lämpiää ja nostattaa yhä kiivaampia myrskyjä rannikkoalueilla. Kuumat kesät taas kuivattavat kasvillisuutta, mikä aiheuttaa entistä rajumpia ja laajempia metsäpaloja. Samaan aikaan pohjoisessa lauhdat talvet pidentävät kasvukautta mutta pitävät taudit ja tuholaiset hengissä.

Erityisen huolissaan Barnosky ja Hadly ovat väestönkasvusta. He pohtivat, mistä raivata elintilaa kahdelle miljardille uudelle ihmiselle vuoteen 2050 mennessä.

Ja miten heidät ruokitaan, kun jo nyt joka yhdeksäs ihminen näkee nälkää?

Tällä hetkellä ihmiset asuttavat viidettä osaa maapallon pinta-alasta. Ruoantuotantoon on varattu 40 prosenttia maa-alasta, ja saman verran on asuinkelvotonta vuoristoa, aavikkoa ja jäätikköä. Barnoskyn ja Hadlyn mielestä ratkaisu ei ole hakata viimeisiä sademetsiä ihmisten tarpeisiin. Myös makea vesi uhkaa loppua monin paikoin

maailmasta, mikä aiheuttaa lukuisia kiistoja. Esimerkiksi vesivoimaa hyödyntävillä alueilla joudutaan valitsemaan, tuotetaanko vedellä sähköä vai kastellaanko viljelyksiä. Erimielisyydet johtivat väkivaltaisuuksiin muun muassa Pakistanissa vuonna 2012.

Muita Barnoskyn ja Hadlyn mainitsemia uhkia ovat luonnonvarojen kestämatön hyödyntäminen ja liikakulutus, elinympäristön saastuminen, trooppiset taudit ja sodat.

MAAPALLOA PELASTAMAAN

”Jos mikään ei muuta viime vuosikymmenten vaarallisten trendien suuntaa, vuosisadan puoliväliin mennessä maailma ei enää ole yhtä miellyttävä paikka elää”, Anthony Barnosky ja Elizabeth Hadly kirjoittavat.

Jotain on tehtävä pian. Ilmastomuutosta on hillittävä siirtymällä fossiilista polttoaineista uusiutuvaan energiaan, he vaativat. Väestönkasvua on hidastettava naisten koulutuksella. Ruokaturvaa on parannettava tehostamalla maataloutta, vaihtamalla liha kasviksiin ja lopettamalla ruoan haaskaminen. Vesipulaa on lievitettävä kansainvälisillä sopimuksilla ja kehittämällä kastelujärjestelmiä. Saastumista on vähennettävä valvonnalla sekä käymälöillä ja viemäröinnillä. Tautien leviäminen on estettävä entistä kattavammin.

Sotia taas voidaan ehkäistä torjumalla ilmastomuutosta ja väestönkasvua sekä takaamalla ihmisille säälliset elinolot.

Olennoista on, että valtava määrä maailman ihmisiä haluaa heti ryhtyä pelastamaan maapalloa, Barnosky ja Hadly kirjoittavat.

MISTÄ RAIVATA ELINTILAA KAHDELLE MILJARDILLE UUELLE IHMISELLE VUOTEEN 2050 MENNESSÄ?

SOMIK VINAY LALL, J. VERNON HENDERSON & ANTHONY J. VENABLES. Africa's Cities. Opening Doors to the World. World Bank Group, 2017.

KAUPUNGIT KUNTOON

AFRIKASSA kaupunkilaiset kävelevät töihin, koska julkinen liikenne ei toimi. Se tarkoittaa, että ihmiset etsivät työtä naapurustostaan sen sijaan, että hakisivat parempaa ansiota toiselta puolelta kaupunkia.

Afrikkalaiset maksavat asumisestaan ja elämisestään kolmanneksen enemmän kuin muissa kehittyvissä maissa. Siksi palkkataso on korkea, eikä työn teettäminen Afrikassa kannata.

Maailmanpankin raportti haluaa tehostaa Afrikan kaupunkien tontti- ja kiinteistömarkkinoita, kaupunkisuunnittelua ja asukkaiden peruspalveluita. Se on ainoa keino houkutelaa sijoittajia ja yrittäjiä, jotka luovat työpaikkoja vientimarkkinoille ja talouskasvua mantereelle.

Uudistuksilla on kiire, sillä 25 vuoden kuluttua Afrikassa on lähes miljardi kaupunkilaista, raportti muistuttaa.

SELKOA SYYRIASTA

VUOSIKYMMENIEN ajan Syyria vaikutti vakaalta valtiolta melskeisessä Lähi-idässä.

Historiasta toki tunnettiin maan kilpailevien alueiden, heimojen ja uskontoryhmien jakolinjat. Sunnimuslimit olivat enemmistönä, mutta valtaa piti šiialainen alaviittivähemmistö. Presidentit **Hafiz** ja **Bašar al-Assad** tiedettiin itsevaltaisiksi ja kovaotteisiksi.

Tiedettiin myös, että maaseudulla tukeuduttiin perinteisiin, kun taas kaupungeissa naisetkin kävivät koulua ja palkkatyössä.

Syyriassa on sodittu keväästä 2011 lähtien. Yli puolet 20 miljoonasta syyrialaisesta on paossa kotimaassaan tai ulkomailla. Kuolleita on ainakin 250 000.

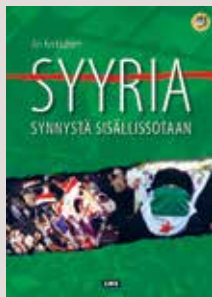
Syyrian kansannousu alkoi rauhanomaisina vaatimuksina laajentaa yhteiskunnallisia vapauksia ja oikeuksia. Assadin hallinto vastasi väkivallalla, ja pian myös oppositio aseistautui.

Oppositiotia tukivat Saudi-Arabia, Turkki ja Yhdysvallat, hallintoa Iran ja Venäjä. Lisäksi kymmenet islamistiset aseryhmät taistelivat hallintoa vastaan ja paikoin keskenään.

Sisällissodalta olisi välttytty, jos Assad olisi myöntynyt mielenosoittajien vapausvaatimuksiin. Helpointa hänen oli kuitenkin tukeutua väkivaltaan, kirjoittaa **Ari Kerkkänen**. Hän työskenteli Suomen Lähi-idän instituutin johtajana vuosina 2011–2014.

Kerkkänen muistuttaa, että myös oppositio on syllistynyt vakaviin sotarikoksiin. Hänen mielestään kansainvälinen yhteisö teki virheen, kun se kuunteli ulkomailla asuvaa oppositiota eikä Syyriassa syyrialaisia. Paikallisilla oli – ja on Kerkkäsen mukaan edelleen – halu neuvotella ja etsiä paikallisia ratkaisuja.

Siksi Syyrian tulevaisuus on syyrialaiden omissa käsissä, Kerkkänen toteaa.

ARI KERKKÄNEN. Syyria. Synnystä sisällissotaan. Like, 2017.

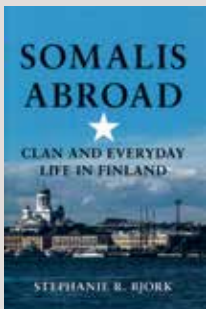
KLAANIN TUELLA

SOMALIA tunnetaan klaani-yhteiskuntana. Se tarkoittaa, että somalit järjestävät elämänsä pitkälti osana heimoaan ja klaaniaan. Avioliitto, työpaikka, asuminen ja sosiaaliturva hoituvat klaanin tuella. Lisäksi verkosto auttaa matkustamaan ja majoittumaan ulkomaille.

Klaaniyhteydet pätevät pakolaisuudes-

sakin, selviää tanskalaisen antropologin **Stephanie R. Bjorkin** tutkimuksesta. Hän haastatteli Suomen somaleita, joista moni tukeutui arjessaan klaaniinsa ja tuki taloudellisesti sen jäseniä Somaliassa.

Bjork tapasi myös somaleita, jotka eivät tunteneet klaaniaan ja perustivat identiteettinsä koulutukseen, ammattiin ja muihin sosiaalisiin verkostoihin.

Stephanie R. Bjork. Somalis Abroad. Clan and Everyday Life in Finland. University of Illinois Press, 2017.

Kuvaukset käynnissä
Wakaliwoodissa.

UGANDA

Toimintaa slummien kujilla

Yhden miehen kotistudio Kampalassa on tuottanut muutamassa vuodessa lähes 50 elokuvaa. Samalla se on kouluttanut harrastajanäyttelijöistä toimintaelokuvan ammattilaisia.

TEKSTI KRISTIINA MARKKANEN KUVAT KRISTIINA MARKKANEN JA RAMON FILM PRODUCTIONS

Ollaan Ugandan pääkaupungissa Kampalassa. Afrikkalaiset kungfu-taistelijat loikkivat slummien kujilla – mutaojissa, aitojen päällä, talojen katoilla. Helikopterista tulitetaan. Autot räjähtävät. Veri lentää. Taistelijat kuolevat.

Bad Black on **Isaac Nabwanan** alkuvuonna tuottama seikkailuelokuva. Black on tyttö, joka on lapsena joutunut kerjäämään elantonsa. Aikuisena hän palaa selvittämään välinsä rikollispomon kanssa, joka aikoinaan orjuutti häntä ja muita lapsia.

Kesken elokuvan kertoja huudahtaa englanniksi: ”Katsokaa, actionia ugandalaisittain!”

Kertojan ääni kuuluu lugandankielisen puheen päällä. Se on vanha perinne ajalta, jolloin ulkomaisia elokuvia katsottiin videosaleissa ja kertoja selosti tapahtumia lugandaksi englantia taitamattomalle yleisölle.

Nabwana on omaksunut perinteen omiin elokuviinsa.

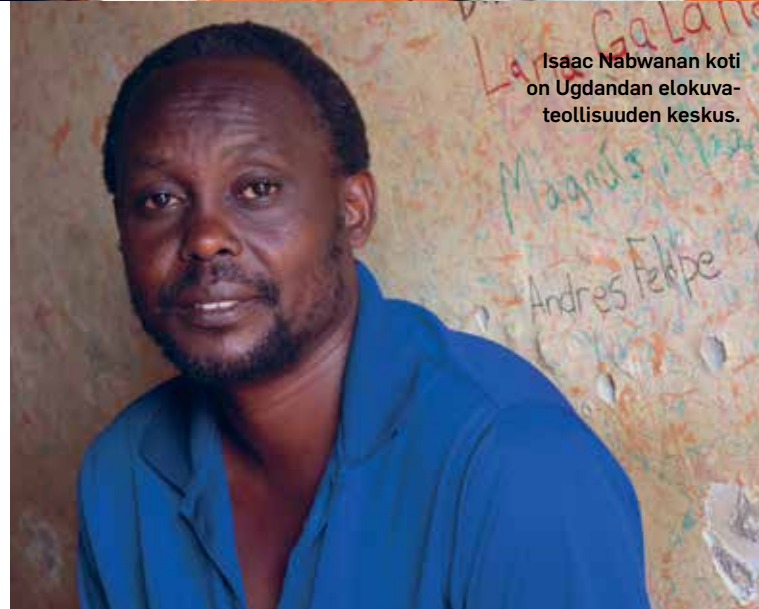
PAHA SAA PALKKANSAA

Wakaliwood ei ole Hollywood, Bollywood eikä Nollywood. Se on 45-vuotiaan Isaac Nabwanan koti ja elokuvastudio Ramon Film Productions Kampalan Wakaligassa.

Studion takahuoneessa istuu kymmenkunta nuorta miestä ja yksi nainen. Nabwana johtaa puhetta, ja nuoret kuuntelevat. He harjoittelevat uutta elokuvaa, jonka nimi on Kabada. Se on uglishia eli Ugandan englantia ja tarkoittaa komeroa *cupboard*.

Kabada ei ole verinen toimintaelokuva vaan musta komedia. Se kertoo kuolleen miehen vuokraisännästä ja sukulaisista, jotka kiistelevät maksamatta jääneistä vuokrista.

Käsikirjoitus on ohjaajalla pienessä vihossa, mutta kohtaukset mietitään ryhmässä. Ne toteu-

Isaac Nabwanan koti
on Ugandan elokuva-
teollisuuden keskus.

tetaan sen mukaan, mikä tuntuu parhaalta.

Nabwana on tunnettu elokuvista, joissa paha saa palkkansa. Väkivalta on silti kotikutoista: veri on tekoverta ja aseet leluja, usein itse tehtyjä.

Vaikutteita elokuviinsa Nabwala on saanut lapsuudestaan, jolloin hän katseli televisiosta saksalaisia rikossarjoja, amerikkalaisia toimintaelokuvia ja aasialaisia taisteluelokuvia. Esikuvia olivat **Bruce Lee**, **Chuck Norris** ja **Sylvester Stallonen Rambo**.

Myös presidentti **Idi Aminin** hirmuhallinto vuosina 1971–1979 vaikuttaa taustalla. Nabwana muistaa edelleen lapsuudestaan, kuinka sotilashelikopteri seurasi häntä pellolla.

Nyt helikopteri on Ramon Film Productionsin tunnus.

NÄYTTELIJÄT OVAT HARRASTAJIA, SILLÄ UGANDASSA HARVA ELÄÄ NÄYTTELEMISELLÄ.

LÄHES 50 ELOKUVAA

Isaac Nabwana on aina kulkenut vihko kädessään. Lapsena hän piirsi siihen sarjakuvia, nyt hän tekee elokuvakäsikirjoituksia.

”Olen kasvanut taiteilijaksi”, hän sanoo.

Ennen elokuvauraansa Nabwana perusti musiikkistudion lähiseutunsa nuorille. Yksi studion kasvateista on lasten reggae-yhtye Wakastaarz. Yhtyeen tähti on Nabwanan 13-vuotias tytär **Racheal**.

Sarjakuvien piirtäminen auttoi hahmottamaan tarinankerrontaa, joka taas innosti tekemään elokuvia. Nabwana lainasi naapurilta videokameran ja ryhtyi työhön. Neuvoja hän sai ugandalaisilta ammattikuvaajilta.

Elokuvien jälkityöt hän teki tietokoneilla, joiden osat hän hankki käytettyinä toreilta.

Nabwanan tavoite oli alusta lähtien luoda Ugandaan elokuvateollisuus, joka poikkeaa Nigerian Nollywoodin tuotannosta.

Hänen ensimmäinen elokuvansa *Who killed Captain Alex?* valmistui vuonna 2010. Se oli ensimmäinen afrikkalaisten tekemä toimintaelokuva Afrikassa. Youtubessa sitä on katsottu 2,8 miljoonaa kertaa.

Tähän mennessä Wakaliwoodissa on valmistunut lähes 50 elokuvaa.

KULTTIMAINEESSA

Ugandassa elokuva-alaa voi opiskella kaupallisessa yliopistossa ja intialaisyhdysvaltalaisen näyttelijä-ohjaaja **Mira Nairin** studiossa. Niihin pääsevät vain parhaat tai varakkaat.

Slumminuoret käyvät Nabwanan ”elokuva-koulua”.

Nabwanan mielestä ugandalaiset eivät osaa arvostaa maan elokuvatuotantoa, joka käsittää Nabwanan omat elokuvat ja muutamia kansainvälisiä tuotantoja.

Niistä kuuluisin on *Queen of Katwe*, jonka Nair ohjasi Disneylle vuonna 2016. Elokuva kertoo työstä, joka varttuu slummissa ja selviytyy kansainväliseksi shakkimestariksi. Se on kuvattu tarinan alkuperäisillä tapahtumapaikoilla Katwen slummissa Kampalassa.

Ugandalaiset elokuvat tunnetaan paremmin ulkomailla kuin Ugandassa. Niitä on esitetty useilla pohjoisamerikkalaisilla ja eurooppalaisilla elokuvafestivaaleilla. Syksyllä Eurooppaa kiertää Nabwanan uusin taisteluelokuva *Crazy World*.

Nabwanan elokuvat ovat jo kulttimaineessa. ”Oikeissa oloissa innostuneet harrastajat hoi-tavat työnsä yhtä hyvin kuin koulutetut ammattilaisetkin”, kirjoitti kesällä elokuva-alan julkaisu *Variety* elokuvasta *Bad Black*.

PIENELLÄ BUDJETILLA

Isaac Nabwanan elokuvastudio on hänen päätyönsä mutta myös nuorten tukikohta köyhässä korttelissa.

”En ota mukaan niitä, jotka sanovat osaavansa näyttellä tai kuvata ja siksi haluavat tehdä elokuvia. Otan mukaan ne, jotka haluavat oppia alaa yhdessä.”

Kaikki näyttelijät ovat harrastajia, sillä Ugandassa harva elää näyttelemisellä.

Myös Nabwanan kolme lasta esiintyvät hänen elokuvissaan. Vaimo **Harriet Nakasujja** kuvaa, avustaa, meikkaa, muonittaa ja markkinoi.

Yksi Nabwanan oppilaista on 30-vuotias näyttelijä ja apulaisohjaaja **Ronald Kazibwe**. Hän oli mukana jo Nabwanan ensimmäisessä elokuvassa. Kazibwe on oppinut kaiken Nabwanalta.

”Näyttelin jo koulussa, mutta minulla ei ollut varaa opiskella näyttelijäksi. Kun kuulin Ramon Film Productionsista, tulin heti mukaan.”

Nabwanan tekee elokuvansa noin 200 eurolla. Näyttelijät eivät saa palkkaa, joten kaikki ulkopuolinen rahoitus käytetään elokuvien tuottamiseen.

Näyttelijät myyvät ensi-illan jälkeen dvd-levyjä ja pitävät puolet tuotosta. Heidän on oltava nopeita.

”Jo viikossa elokuvapiraatit ilmestyvät toreille myyntiin”, Kazibwe sanoo. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja

TEKSTI SALLA NAZARENKO
KUVA SAARA HIETANEN

ROHKEUTTA PUHUA MIELEN- TERVEYDESTÄ

Mielenterveysongelmat jäävät kehitysmaissa usein tunnistamatta ja hoitamatta. Nepalissa terveystyöntekijät kannustavat hakemaan keskusteluapua.

Kolme naista istuu varjoisan puun alla Sisanyan terveysaseman pihalla Nepalín Dangissa. He kertovat avusta, jota ovat saaneet terveysasemalta ahdistukseen ja unettomuuteen.

”Kuulimme palvelusta tuttavilta ja paikallisradiosta. Tulimme hakemaan keskusteluapua. Nyt pystymme taas toimimaan arjessa.”

Naiset nauravat ja kertovat vuolaasti elämästään. Yksi heistä on kehottanut tuttaviaan ja naapureitaan kääntymään terveysaseman puoleen univaikeuksissaan ja huolissaan.

Sisanya on yksi terveysasemista, joissa Lääkärin sosiaalinen vastuu ry tukee mielenterveystyötä Nepalissa. Hankkeessa koulutetut terveysasemien työntekijät tarjoavat keskustelutukea kerran viikossa sitä tarvitseville.

Ensimmäinen keskustelu kestää kaksi tuntia, seuraavat puoli tuntia. Tapaamisissa tehdään hengitysharjoituksia ja opetellaan stressinhallintaa. Mielenterveysongelmiin liittyvää stigmaa vähennetään valistuksella.

Dangin maakunta sijaitsee Nepalín keskilämmen kehitysalueella. Se vaurioitui pahoin sisällissodan aikana. Osa ihmisistä kärsii yhä traumaperäisestä stressi-

häiriöstä. Pähdeongelmat ja perheväkivalta ovat yleisiä.

Silti lääkärin koulutuksessa perehdytään heikosti mielenterveyteen tai esimerkiksi sukupuolittuneeseen väkivaltaan, kertoo LSV:n paikallinen yhteistyökumppani Centre for Victims of Torture.

TERVEYSSISARET TUKEVAT MIELENTERVEYTTÄ

Nepalín kansanterveysjärjestelmä tukeutuu vapaaehtosiin terveysasariin. He kiertävät perheissä ja tarjoavat muiden muassa ehkäisyvalistusta ja neuvolapalveluita. LSV on kouluttanut terveysasaria tunnistamaan mielenterveysongelmia ja ohjaamaan ihmisiä hoitoon.

”Aikaisemmin annoimme perheille lähinnä neuvoja. Nyt olemme oppineet kuuntelemaan ja keskustelemaan”, kertoo terveysasari **Tara Subedi**.

”Nykyään tartumme myös perheiden alkoholiongelmaan.”

LSV:n hanketta koordinoivat suomalaiset psykiatrit vapaaehtoistyönä.

Hankkeessa kyläterveystyöntekijät ovat oppineet tunnistamaan ja hoitamaan lieviä mielenterveysongelmia sekä ohjaamaan vakavasti sairastuneita erikoissairaanhoidon palveluihin. Kyläterveysasemille on palkattu myös terapeutteja, joiden keskusteluhoidon

Lääkärin sosiaalinen vastuu ry tukee mielenterveystyötä Manpurin terveysasemalla Dangin alueella.

vaikuttavuutta tutkitaan hankkeessa.

Lisäksi koulutusta ovat saaneet kriisikeskusten työntekijät, koululaiset, opettajat ja paikallishallinto. Valistustyö ja radio-ohjelmat ovat vähentäneet mielenterveysongelmiin liittyvää stigmaa. •

Kirjoittaja on Lääkärin sosiaalinen vastuu ry:n toiminnanjohtaja.

MIELENTERVEYSPALVELUITA NEPALIN MAASEUDULLE

- ◆ Hanke on jatkoa vuosina 2012–2014 samalla alueella toteutetulle mielenterveyshankkeelle.
- ◆ Ulkoministeriö on tukenut hanketta 460 000 eurolla vuosina 2015–2017. Hanke päättyy vuoden lopussa.
- ◆ Hankkeessa kyläterveystyöntekijät, vapaaehtoiset terveysasaret ja eri alojen viranomaiset ovat oppineet tunnistamaan mielenterveysongelmia. Samalla on tutkittu hoidon tehoa ja tuloksellisuutta. Lisäksi mielenterveysongelmista on valistettu muiden muassa paikallisradioissa.

EROOSIO HELLITTÄÄ RUANDASSA

VIELÄ JONKIN aikaa sitten Ruandan maaseutu näytti lohduttomalta. Vuorenrinteitä täplittivät pienet, kuivat peltotilkut, joiden multakerros oheni eroosion seurauksena. Sadot jäivät pieniksi, tuotteita ei riittänyt myytäväksi, ja perheiden ruokaturva oli heikko.

Nyt entiset niukan sadon alueet kukoistavat Maailmanpankin hankkeessa. Eroosio on vähentynyt, ja tulot ovat nousseet yli 3 000 viljelijäryhmässä. Hyviä tuloksia selittävät maankäyttösuunnitelmat, viljelyterassit, kestävät viljelytekniikat ja vettä säästävät kastelumenetelmät.

Hankkeen tavoite on kunnostaa yli 10 000 hehtaaria maata viljelykelpoiseksi. Valuma-aluetta suojelevaa metsää on jo istutettu 2 000 hehtaaria. Hanke hyödyttää lähes 300 000 ruandalaista, joista puolet on naisia. Suomi tukee Maailmanpankin työtä.

URAOHJAUSTA 800 000 KENIALAISELLE

”**TEEN TYÖHAKEMUKSIA** melkein joka päivä, ja Fuzu tekee työhausta helppoa. Kun luo Fuzuun profiilin, palvelu etsii sopivat työpaikat ja lähettää niistä viestin”, kertoo nairobilainen **Gregory Oyolo**, joka haaveilee työstä sisäänostajana.

Keniaassa nuorisotyöttömyys on suuri ongelma. Aiemmin tilannetta vaikeutti se, että työnhakijat eivät tienneet avoimista työpaikoista. Vuonna 2013 suomalaisvoimin perustettu työnhakupalvelu Fuzu auttaa nyt yrityksiä samaan yhteyden työnhakijoihin.

Palvelua on käyttänyt jo yli 800 000 kenialaista.

Fuzu on saanut lainaa kehitysrahoitusyhtiö Finnfundilta, josta Suomen valtio omistaa valtaosan. Myös Suomen rahoittama innovaatio-rahoitusohjelma BEAM ja liikekumppanuusohjelma Finnpartnership ovat tukeneet Fuzua.

✦ *Lue lisää tuloksia kehityslehti.fi/100-kehitystulosta*

100 Kehitystulosta

Kehitys–Utveckling-lehden verkkosivuilla on julkaistu jo yli puolet sadasta kehitystuloksesta satavuotiaan Suomen kunniaksi.

KUVA JAMES SANDERS/JUHO HILVIRTA

NORSUJEN SALAMETSÄSTYS KURIIN

”**ENNEN TIESIMME** hyvin vähän norsujen salametsästyksestä. Nyt ymmärrämme sen syitä paremmin, mikä auttaa meitä torjumaan salametsästystä ja laitonta norsunluukauppaa”, kertoo ugandalainen luonnonsuojeluasiantuntija **Charles Tumwesigye**.

Villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kauppaa säätelee kansainvälinen CITES-sopimus. Sopimusta tukee Monitoring the Illegal Killing of Elephants -ohjelma MIKE, joka kerää tietoa norsujen salametsästyksestä 13:ssa Afrikan maassa. Päättäjät saavat MIKEstä tietoa norsukannoista ja keinoista, joilla puuttua salametsästyksen.

Jo vuonna 2008 MIKE raportoi, että norsujen salametsästys oli lisääntynyt rajusti. Salametsästys uhkaa norsuja yhä edelleen etenkin Keski- ja Itä-Afrikassa. Salametsästäjät havittelevat norsunluuta, josta valmistetaan muiden muassa koriste-esineitä Aasian markkinoille.

Vuodesta 1997 MIKE on kouluttanut yli 700 luontoalan asiantuntijaa torjumaan salametsästystä. Suomi rahoittaa ohjelmaa Euroopan unionin kautta.

”Kaiken ei tarvitse olla valmista”

Klaus Korhonen oppi, miten valtioita kannattaa houkutella asekauppasopimukseen.

TEKSTI PÄIVI ÄNGESLEVÄ KUVA SAMULI SIIRALA

Vuosi kansainvälisen asekauppasopimuksen puheenjohtajana jäi juuri taakse. Kannustin valtioita sitoutumaan sopimukseen, jolla pyritään sääntelemään tavanomaisten aseiden kauppaa ja estämään aseiden vienti esimerkiksi silloin, kun niitä aiotaan käyttää rikoksiin ja siviilejä vastaan.

Tavanomaisia aseita ovat esimerkiksi miinat, tankit ja rynnäkkökiväärit. Niillä tapetaan yli puoli miljoonaa ihmistä vuodessa. Uhreiksi joutuvat myös naiset ja lapset.

Sain työssäni uutta innostusta ja uskoa ihmisiin.

Tapasin esimerkiksi afrikkalaisia, joiden kotimaassa on sisällissota ja jotka siitä huolimatta haluavat työskennellä laittomien asevirtojen pysäyttämiseksi koko maailmassa.

Neuvottelut valtioiden edustajien kanssa vaativat huolellista valmistautumista. On keskusteltava siitä, mikä on heille tärkeää. Pitää olla tahdikas ja kunnioittava, sillä kyse on suvereenin valtion suvereenista päätöksestä liittyä sopimukseen. Myönteisyys auttaa. Jos aloittaa valtion ongelmista, keskustelukumppani vetäytyy helposti.

Korostin, että kaiken ei tarvitse olla valmista, kun tulee mukaan. Tukea aseiden valvontaan saa vapaaehtoisrahastosta, johon kerättiin 1,7 miljoonaa euroa kahdessa kuukaudessa.

Asioista pitää kertoa selkeästi, kristallinkirkaasti.

Epäluuloa ja varautuneisuutta riittää. Valtioiden edustajat ovat huolissaan kotimaansa turvallisuudesta. He voivat luulla, että sopimus estää perinteisten aseiden ostamisen kansalliseen puolustukseen. Pelissä ovat myös yksityiset edut. Aseisiin kytkeytyy paljon rahaa, korruptiota ja valtaa.

Sopimuksen on ratifioinut 92 valtiota, joista viisi liittyi viime vuonna. Todellinen tulos näkyy vasta myöhemmin, Suomen kauden jälkeen.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

KLAUS KORHONEN

IKÄ: 56

KOULUTUS: Valtio-
tieteiden maisteri Helsingin
yliopistosta vuonna 1986

TYÖSKENTELI: Kansain-
välisen asekauppasopimuk-
sen (ATT) puheenjohtajana
vuosina 2016–2017.
Sopimus astui voimaan
vuonna 2014, ja Suomi oli
kolmas puheenjohtajamaa.

JATKAA TYÖHÖN: Toiminut
asevalvontasuurlähettiläänä
ulkoministeriössä vuodesta
2013 ja palaa tehtäväänsä.

Paluu orjuuteen

SETELIT VAIHTAVAT omistajaansa, ja hiljainen joukko miehiä, naisia ja lapsia astelee portaat alas rantalaiturille. Kohta täyteen lastattu pikkuvene suuntaa Libyan pääkaupungista Tripolista Välimeren yli kohti Italiaa ja Eurooppaa, matkalaisten unelmaa.

Vieressä toimittaja huomauttaa, että orjakaupanhan piti loppua jo vuosisatoja sitten.

Tansanialainen pilapiirtäjä **Godfrey Mwampembwa** eli Gado viittaa kuvallaan orjakaupan historiaan. 1800-luvun alkuun mennessä Länsi-Afrikasta oli rahdattu yli kymmenen miljoonaa orjaa Atlantin yli Amerikoihin puuvilla- ja sokeriruokopelloille.

Kaikki heistä eivät selvinneet merimatkasta hengissä.

Nyt länsiafrikkalaiset hakeutuvat Libyan kautta Eurooppaan, jossa osa päätyy pakkotyöhön vailla ihmisoikeuksia. Osa elää velkavankueudessa, kunnes kykenee maksamaan matkansa rikollisten ja viranomaisien salakuljetusketjulle.

Kaikki länsiafrikkalaiset eivät koskaan selviä merimatkalle kohti Eurooppaa. Libyassa heidät myydään orjamarkkinoilla paikallisille ostajille alle 200 eurolla. Kansainvälisen siirtolaisjärjestön IOM:n huhtikuinen raportti kertoo, että orjat työskentelevät palkatta rakennuksilla ja maatiloilla, naiset myös seksiorjina.

Vapaaksi orjat pääsevät karkaamalla tai maksamalla lunnaat, jotka heidän perheensä pakotetaan maksamaan. Sitä ennen heitä on pahoinpidelty ja pidetty nälässä.

Poistuneet, kadonneet tai kuolleet orjat korvataan uusilla länsiafrikkalaisilla orjilla. •

TIINA KIRKAS

kehitys utveckling

JULKAISIJA
Ulkoasianministeriö
Viestintäosasto
Kehitysviestintä
PL 481, 00023 Valtioneuvosto

**TILAUKSET JA
OSOITTEENMUUTOKSET**
Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Puhelimitse tiistaisin ja
torstaisin klo 9–11/Lönnberg
040 536 9001.

TOIMITUSNEUVOSTO
AD Teemu Heinilehto
toimittaja Janne Hopsu
asiantuntija Lydia Kilpi
apulaisosastopäällikkö
Kristiina Kuvaja-Xanthopoulos
osastopäällikkö Jouni Mölsä (pj.)
toiminnanjohtaja Salla Nazarenko
professori Anja Nygren
professori Jukka Pirttilä
osastopäällikkö Satu Santala
toimittaja Jyrki Saarikoski
toimittaja Sami Sillanpää
toimittaja Aishi Zidan

PÄÄTOIMITTAJA
Minttu-Maaria Partanen
0295 351 958
minttu-maaria.partanen@formin.fi

TOIMITUSSIHTEERI
Tiina Kirkas

ULKOASU Sissu Muhujärvi

PAINATUS Lönnberg, Helsinki

ISSN 0787-0418

Lehden sisältöä lainattaessa
on lähde mainittava. Artikkelit
edustavat kirjoittajiensa kantaa.

Neljä kertaa vuodessa
ilmestyvä Kehitys-Utveckling
on tilaajille maksuton.

Kehitys-Utveckling 4.2017
ilmestyy joulukuussa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

4041 0017
Painotuote

MITÄ TODELLA HALUAN? TYTTÖJEN OIKEUKSIA!

Sukupuolten tasa-arvo on yksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista. Se on myös Suomen kehityspolitiikan kärki. Tyttöjen oikeudet ovat esillä kansainvälisenä tyttöjen päivänä **11. lokakuuta**.

Suomen Finnkino-elokuvateattereissa nähdään tyttöjen päivän viikolla kansainvälisten esiintyjien tähdittämä musiikkivideo, joka käsittelee tyttöjen oikeuksia. Video pohjaa brittiläisen popyhtyeen Spice Girlsien Wannabe-kappaleeseen. Suomi tukee tyttöjen koulutusta sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä kehitys yhteistyövaroilla.

Lue lisää: formin.fi/agenda2030